

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

Υπόθεση RAHIMI κατά Ελλάδας

(Προσφυγή υπ'αρ. 8687/08)

Απόφαση

Στρασβούργο, 5 Απριλίου 2011

Η απόφαση αυτή είναι θα γίνει οριστική υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 44 §2 της Σύμβασης. Μπορεί να επέλθουν μερικές αλλαγές στην μορφή.

Στην υπόθεση Rahimi κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα) αφού συνεδρίασε σε Συμβούλιο με την ακόλουθη σύνθεση :

Nina Vajic, *Πρόεδρο*

Χρήστο Ροζάκη,

Peer Lorenzen,

Khanlar Hajiyev,

Γεώργιο Νικολάου,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque, *Δικαστές,*

Και Soren Nielsen, Γραμματέα Τμήματος,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο, στις 15 Μαρτίου 2011,

Εξέδωσε την απόφαση που υιοθετήθηκε την ημερομηνία αυτή :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 8687/08) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας την οποία κατέθεσε ένας Αφγανός πολίτης, ο κος Eivas Rahimi («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 21 Ιανουαρίου 2008, σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).
2. Ο προσφεύγων στον οποίο χορηγήθηκε το ευεργέτημα της δικαστικής βοήθειας, εκπροσωπείται από τις δικηγόρους Αθηνών Μ. Τζεφεράκου και Π. Μασουρίδου. Η Ελληνική Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από τις πληρεξουσίους του οργάνου της, τον κο Κ.Γεωργιάδη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την κα Ζ.Χατζηπαύλου, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.
3. Ο προσφεύγων επικαλείται συγκεκριμένα παραβίαση των άρθρων 3, 13 και 5 §1, 2 και 4 της Σύμβασης.

4. Στις 13 Μαρτίου 2009, η Πρόεδρος του Πρώτου Τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, διάταξη που ίσχυε τότε, αποφασίστηκε επίσης ότι το Τμήμα θα αποφανθεί συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1992 και κατοικεί στην Αθήνα.

6. Μετά τον θάνατο των γονέων του κατά την διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων που μαστίζουν την χώρα καταγωγής του, ο προσφεύγων έφυγε από το Αφγανιστάν το 2007. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, η ζωή του ήταν σε κίνδυνο, και η κατάστασή του ιδιαίτερα ευάλωτη λόγω της ηλικίας του, λόγω του ότι ήταν ορφανός και το Αφγανικό Κράτος δεν μπορούσε να του προσφέρει τα μέσα που θα διασφάλιζαν την σωματική του ακεραιότητα και την επιβίωσή του.

7. Στις 19 Ιουλίου 2007, ο προσφεύγων εισήλθε στην ελληνική επικράτεια πλευρίζοντας στο νησί της Λέσβου, κατά μήκος των παραλιών της Μικράς Ασίας, χωρίς να έχει τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα. Την ίδια ημερομηνία συνελήφθη κατά τις 5 η ώρα το απόγευμα από την Αστυνομία της Λέσβου. Ο Διοικητής της Αστυνομίας της Καλλονής πρότεινε στον Προϊστάμενο της Αστυνομικής Διεύθυνσης της Λέσβου την απέλαση του προσφεύγοντα και διέταξε την προσωρινή του κράτηση εν αναμονή της απόφασης απέλασης (έγγραφο υπ'αρ. 6634/1/231-ιβ).

A. Η κράτηση στο Κέντρο της Παγανής

8. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι την εποχή εκείνη ήταν 15 ετών, και ότι δεν συνοδευόταν ούτε από τους γονείς του ούτε από κάποιον άλλο συγγενή. Αναλόγητος, δεν μιλούσε καμία άλλη γλώσσα εκτός από την μητρική του, την περσική (φαρσί). Κατά την καταχώρησή του από τις αρμόδιες αρχές, δεν ήταν παρών κανένας επαγγελματίας διερμηνέας. Ένας άλλος κρατούμενος που ήταν συμπατριώτης του και μιλούσε λίγα αγγλικά χρησιμοποιήθηκε ως διερμηνέας. Η καταχώρησή του κράτησε μόνο λίγα λεπτά και ο συμπατριώτης του τον ρώτησε μόνο το όνομα και το επώνυμο του, το όνομα των γονιών του και την ηλικία του. Κανένας δεν τον ρώτησε

για τους λόγους αποχωρισμού του από την οικογένειά του και τους λόγους που τον οδήγησαν να εγκαταλείψει την χώρα του. Δεν έλαβε καμία πληροφορία για την δυνατότητα να ζητήσει πολιτικό άσυλο. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η έλλειψη επίσημου διερμηνέα τον εμπόδιζε να εκφραστεί όπως ήθελε ενώπιον των αρχών, αφού ο συμπατριώτης του που έκανε τον διερμηνέα δεν υποχρεούταν σε εχεμύθεια. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι κανένας δεν τον ενημέρωσε σε γλώσσα που καταλάβαινε για τα δικαιώματά του και το νομικό καθεστώς στο οποίο υπόκειταν. Τέλος, υποστηρίζει ότι οι εθνικές αρχές δεν έλαβαν καθόλου υπόψη τους το γεγονός ότι ήταν ανήλικος και ότι ανήκε σε μια κατηγορία προσφύγων ιδιαίτερα ευάλωτη.

9. Στις 20 Ιουλίου 2007, ο Προϊστάμενος της Αστυνομίας της Λέσβου διέταξε την απέλαση του N.M., Αφγανού υπηκόου, για παράνομη είσοδο και διαμονή στην ελληνική επικράτεια (απόφαση υπ'αρ. 6634/78/1011-ια). Η απόφαση αυτή ανέφερε ότι ο N.M., που γεννήθηκε το 1987, συνόδευε τον προσφεύγοντα και ήταν ξάδερφός του. Η φράση «συνόδευε τον ανήλικο ξάδερφό του (...)» εμφανιζόταν ως τυποποιημένο κείμενο στην απόφαση απέλασης. Σύμφωνα με το ίδιο έγγραφο, η αναχώρηση του N.M. έπρεπε να γίνει με την θέλησή του εντός προθεσμίας τριάντα ημερών. Το ίδιο έγγραφο πιστοποιούσε ότι το άτομο αυτό είχε συλληφθεί στις 19 Ιουλίου 2007, από την Ελληνική Αστυνομία, ότι είχε ενημερωθεί στα αραβικά για τα δικαιώματά του και ότι δεν είχε διατυπώσει ενστάσεις σχετικά με την απέλασή του εντός της προθεσμίας σαράντα οκτώ ωρών. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν είχε γνωρίσει ποτέ τον N.M., ότι δεν ήταν ξάδερφός του και ότι δεν είχε δηλώσει ποτέ στις αρχές ότι γνώριζε το άτομο αυτό.

10. Ο προσφεύγων κρατήθηκε μέχρι τις 21 Ιουλίου 2007 στο Κέντρο Κράτησης για παράνομους μετανάστες της Παγανής, στο νησί της Λέσβου. Υποστηρίζει ότι κρατήθηκε με ενήλικες, ότι κοιμόταν σε ανθυγιεινό στρώμα και ότι δεν μπορούσε να προμηθευτεί καθαρά σεντόνια και κουβέρτες. Στο κελί του δεν υπήρχε κανένα έπιπλο και ήταν αναγκασμένος να τρώει στο πάτωμα. Επιπλέον, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι καθ' όλη την διάρκεια της κράτησής του, δεν μπορούσε να βγει από το κτίριο και ότι κρατήθηκε χωρίς να έχει καμία επαφή με τον έξω κόσμο. Στην εξωτερική αυλή του κτιρίου, υπήρχε μόνο μία τηλεφωνική συσκευή. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν είχε τα μέσα για να αγοράσει τηλεφωνική κάρτα και έτσι, ακόμα κι αν είχε πρόσβαση στην αυλή, δεν μπορούσε να επικοινωνήσει ούτε με δικηγόρο ούτε με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας. Ο προσφεύγων δεν μπόρεσε να συναντήσει παρά μόνο ένα εκπρόσωπο της γερμανικής Μη-Κυβερνητικής Οργάνωσης Pro-Asyl, που

εκείνη την εποχή ήταν σε αποστολή στο νησί της Λέσβου. Υποστηρίζει ότι κατά την διάρκεια της κράτησής του δεν είχε καμία νομική συνδρομή και ότι η Εισαγγελία ανηλίκων δεν ενημερώθηκε ποτέ για την περίπτωση του.

2. *Η εκδοχή της Κυβέρνησης*

11. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι μετά την σύλληψή του ο προσφεύγων, έλαβε από τις αρχές ένα ενημερωτικό σημείωμα, στα αραβικά, όπου αναφερόταν όλα τα δικαιώματά του. Το σημείωμα ανέφερε το δικαίωμά του να προσφύγει στον Προϊστάμενο της Αστυνομίας με τις ενδεχόμενες αιτιάσεις του καθώς και στον Πρόεδρο του Διοικητικού Πρωτοδικείου όσον αφορά την απόφαση κράτησης. Κατά την Κυβέρνηση ο προσφεύγων, δήλωσε στις αρχές ότι συνοδευόταν από τον ξάδερφό του N.M. Η Κυβέρνηση σημειώνει ότι αυτό προκύπτει από το αποδεικτικό κοινοποίησης που έχει υπογράψει ο προσφεύγων και ο ξάδερφός του που τον συνόδευε την εποχή εκείνη. Στην συνέχεια ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στο Γενικό Νοσοκομείο της Λέσβου, το «Βοστάνειο», όπου υποβλήθηκε σε ιατρικές εξετάσεις. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας ενημερώθηκαν επίσης για την περίπτωση του.

12. Ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών της Λέσβου απείχε από την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του προσφεύγοντα για παράνομη είσοδο στην ελληνική επικράτεια. Κατά την διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας που κινήθηκε κατά του προσφεύγοντα, αυτός κρατήθηκε σε κελί ειδικά διαμορφωμένο για ανηλίκους στα πλαίσια του Κέντρου Κράτησης της Παγανής. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν παραπονέθηκε ποτέ στις τοπικές Αρχές για τις συνθήκες κράτησής του και για το ότι το άτομο που τον συνόδευε δεν ήταν ξάδερφός του και ότι δεν ήθελε να φύγει μαζί του.

B. Η απόφαση απέλασης κατά του προσφεύγοντα

13. Στις 21 Ιουλίου 2007, η απόφαση απέλασης στα ελληνικά κοινοποιήθηκε στον N.M. Αυτή υποχρέωνε τον τελευταίο και τον προσφεύγοντα, οι οποίοι και οι δύο είχαν αφεθεί ελεύθεροι, να εγκαταλείψουν την ελληνική επικράτεια εντός προθεσμίας τριάντα ημερών. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι αφέθηκε στην τύχη του και ότι καμία αρχή δεν ενδιαφέρθηκε για την περίπτωση του. Δεν του προσφέρθηκε καμία φιλοξενία ούτε καν ένα εισιτήριο με πλοίο για να φύγει από το νησί της Λέσβου. Η μόνη βοήθεια που έλαβε ο προσφεύγων ήταν από μια Μη-Κυβερνητική Οργάνωση τοπικής δράσης, την «Προσφυγή» η οποία

βοηθούσε τους μετανάστες. Με την άφιξή του, κατά την επομένη μέρα στην Αθήνα, θα έμενε άστεγος μέχρι τις 23 Ιουλίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία αναλαμβάνει την φροντίδα του μια Μη-Κυβερνητική Οργάνωση η «Άρσις».

14. Στις 27 Ιουλίου 2007, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση πολιτικού ασύλου. Τα πρακτικά που συντάχτηκαν την ίδια μέρα από την Διεύθυνση Αλλοδαπών της περιφέρειας Αττικής δεν αναφέρουν στην σχετική στήλη, μέλη της οικογένειας του προσφεύγοντα που να τον συνοδεύουν. Τα πρακτικά αναφέρουν επίσης ότι ο προσφεύγων γεννήθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1992 και ότι η συνέντευξή του από τις Αρχές έγινε στα περσικά (φαρσί).

15. Στις 31 Ιουλίου 2007, με την βοήθεια της οργάνωσης «Άρσις», μιας τοπικής οργάνωσης που βοηθά τους μετανάστες, έγινε δεκτός σε ένα κέντρο φιλοξενίας ανηλίκων, στο Κέντρο της Αθήνας, όπου και διαμένει μέχρι σήμερα.

16. Στις 4 Σεπτεμβρίου 2007, απορρίφθηκε η αίτηση πολιτικού ασύλου. Ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση κατά της απόφασης αυτής και η προσφυγή του εκκρεμεί. Μέχρι σήμερα, ο προσφεύγων είναι χωρίς κηδεμόνα.

17. Σύμφωνα με μια βεβαίωση που συντάχτηκε τον Αύγουστο του 2009, από την Μη-Κυβερνητική Οργάνωση «Άρσις», ο προσφεύγων παρουσιάστηκε σε αυτήν στις 23 Ιουλίου 2007. Είχε έρθει στην Αθήνα μόνος, μαζί με άλλους ασυνόδευτους ανηλίκους και, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, δεν τον συνόδευε κανένας ενήλικος. Ο προσφεύγων απευθύνθηκε στην οργάνωση αυτή μετά την άφιξή του στην Αθήνα χάρις στην βοήθεια και τις πληροφορίες που έλαβε στην Λέσβο από την οργάνωση «Προσφυγή». Η «Άρσις» ανέλαβε την φιλοξενία του προσφεύγοντα που έφυγε από το Αφγανιστάν φοβούμενος ότι θα επιστρατευόταν στον στρατό των Ταλιμπάν. Όταν ο προσφεύγων έγινε δεκτός στο κέντρο Φιλοξενίας, παρουσίαζε δυσκολίες να ενταχτεί στο νέο του περιβάλλον και να κοιμηθεί στο σκοτάδι. Μιλούσε σπάνια και ήταν πολύ αδύνατος. Σύμφωνα με την βεβαίωση δεν είχε οριστεί κανένας κηδεμόνας, προσωρινός ή μόνιμος, για τον προσφεύγοντα παρόλο που η Εισαγγελία ανηλίκων είχε ενημερωθεί για την ύπαρξή του.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Το εθνικό δίκαιο και πρακτική

1. Το εθνικό δίκαιο

α) Το Σύνταγμα

18. Οι σχετικές διατάξεις του Ελληνικού Συντάγματος προβλέπουν τα εξής :

Άρθρο 5

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο.

Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.

3. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.

(...)

Άρθρο 21

1. Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους.

(...)

3. Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.

B) Ο Νόμος υπ'αρ. 3386/2005

19. Οι σχετικές διατάξεις του νόμου υπ'αρ. 3386/2005 ορίζουν τα εξής :

Άρθρο 2

«1. Οι διατάξεις του νόμου αυτού δεν έχουν εφαρμογή

(...)

γ. Στους πρόσφυγες και στα πρόσωπα που έχουν υποβάλει αίτηση για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, κατά την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 (...).»

Άρθρο 76

1. Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται εφόσον:

(...)

γ. Η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της Χώρας.

2. Η απέλαση διατάσσεται με απόφαση του οικείου Αστυνομικού Διευθυντή ... αφού προηγουμένως δοθεί στον αλλοδαπό προθεσμία τουλάχιστον σαράντα οκτώ ωρών για να υποβάλει τις αντιρρήσεις του.

3. Εφόσον ο αλλοδαπός, εκ των εν γένει περιστάσεων, κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη, με απόφαση των οργάνων της προηγούμενης παραγράφου, διατάσσεται η προσωρινή κράτηση του μέχρι την έκδοση, εντός τριών ημερών, απόφασης ως προς την απέλαση του. (...) Ο αλλοδαπός που κρατείται, ...μπορεί να προβάλει και αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησης του ενώπιον του προέδρου ...του διοικητικού πρωτοδικείου, (...).

4. Σε περίπτωση που ο προς απέλαση αλλοδαπός δεν κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή ο πρόεδρος του διοικητικού πρωτοδικείου διαφωνεί ως προς την κράτηση του, τάσσεται σε αυτόν προθεσμία προς αναχώρηση, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τριάντα ημέρες.

5. Η κατά τις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου αυτού απόφαση μπορεί να ανακληθεί ύστερα από αίτηση των διαδίκων, αν η αίτηση ανάκλησης στηρίζεται σε νέα στοιχεία, (...).»

Άρθρο 77

Προσφυγή κατά της διοικητικής απέλασης

Κατά της απόφασης απέλασης δικαιούται ο αλλοδαπός να προσφύγει μέσα σε προθεσμία πέντε ημερών από την κοινοποίηση της στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης (...). Η σχετική απόφαση εκδίδεται μέσα σε τρεις εργάσιμες ημέρες από την άσκηση της προσφυγής. Η άσκηση προσφυγής συνεπάγεται την αναστολή

εκτέλεσης της απόφασης. Σε περίπτωση κατά την οποία με την απόφαση απέλασης έχει διαταχθεί και η κράτηση, η αναστολή αφορά μόνο την απέλαση.

Άρθρο 79 **Προστασία από την απέλαση**

1. Απαγορεύεται η απέλαση, εφόσον ο αλλοδαπός:

(...)

δ. Έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας ή έχει ζητήσει την παροχή ασύλου, υπό την επιφύλαξη των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 (...).

Άρθρο 83

1. Ο υπήκοος τρίτης χώρας, που εξέρχεται ή επιχειρεί να εξέλθει από το ελληνικό έδαφος ή εισέρχεται ή επιχειρεί να εισέλθει σε αυτό χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών και χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ.

(...)

Αν ο υπήκοος τρίτης χώρας εισέλθει στο ελληνικό έδαφος ή εξέλθει από αυτό χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα εφετών, μπορεί (...) να απόσχει από την ποινική δίωξη για την πράξη αυτήν, μετά από έγκριση του Εισαγγελέα Εφετών στον οποίο πρέπει να αναφερθεί χωρίς καθυστέρηση (...)

20. Η απόφαση που διατάσσει την απομάκρυνση αλλοδαπού είναι διοικητική πράξη που μπορεί να προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων. Συγχρόνως με την αίτηση ακυρώσεως, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να καταθέσει αίτηση αναστολής εκτέλεσης της απέλασης. Προκειμένου μάλιστα να αποφύγει την εκτέλεση της απέλασης μέχρις ότου το Δικαστήριο να αποφασίσει επί της αίτησης αναστολής, είναι δυνατόν να καταθέσει αίτηση ζητώντας προσωρινή διαταγή που εξετάζεται σύμφωνα με εξαιρετικά γρήγορη διαδικασία στην οποία είναι παρόντες ένας Πρωτοδίκης και ο ενδιαφερόμενος ή ο δικηγόρος του.

21. Το χαρτόσημο είναι εννέα ευρώ για την άσκηση αίτησης ακύρωσης και είκοσι πέντε ευρώ για αίτηση αναστολής εκτέλεσης. Για την άσκηση των αιτήσεων αυτών, το άρθρο 276 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας σε συνδυασμό με τα άρθρα 194-204 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, προβλέπουν το ευεργέτημα της νομικής συνδρομής, που περιλαμβάνει τον αυτεπάγγελτο διορισμό δικηγόρου.

22. Επιπλέον, ο αλλοδαπός μπορεί να ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης, ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Η προσφυγή αυτή θεωρείται από τα Διοικητικά Δικαστήρια ως ενδικοφανής (ΣτΕ , αποφάσεις υπ' αρ. 380, 382/2002 και 1113/2003). Η προηγούμενη άσκησή της είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να προσφύγει κάποιος στα Διοικητικά Δικαστήρια με αίτηση ακυρώσεως κατά μιας διοικητικής πράξης που διατάσσει την απέλαση αλλοδαπού.

23. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί επίσης να προβάλει παρατηρήσεις σχετικά με την προσωρινή του κράτηση ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου. Η άσκησή τους, είτε προφορικά είτε εγγράφως (άρθρο 243 §1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας), δεν υπόκειται σε καμία προθεσμία, κατά την διάρκεια της κράτησης. Εξετάζονται κατά συνοπτική διαδικασία και η απόφαση εκδίδεται αμέσως και επιδίδεται αμέσως στον ενδιαφερόμενο.

γ) Το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αρ. 61/1999

24. Το πρώτο άρθρο του Προεδρικού Διατάγματος υπ' αρ. 61/1999 που ρυθμίζει την κατάσταση των πολιτικών προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, ορίζει τα εξής :

«Αλλοδαπός ο οποίος δηλώνει προφορικά ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής στα σημεία εισόδου στην Ελληνική Επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητεί άσυλο στη χώρα μας ή με οποιονδήποτε τρόπο ζητεί να μη απελαθεί σε κάποια χώρα εκ φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, θεωρείται ως αιτών άσυλο σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης 1951 και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματός του δεν επιτρέπεται η καθ'οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνσή τους από τη χώρα.»

δ) Το προεδρικό Διάταγμα υπ'αρ. 220/2007

25. Οι οικείες διατάξεις του Προεδρικού Διατάγματος υπ'αρ. 220/2007 που μεταφέρουν την Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα Κράτη Μέλη ορίζουν τα εξής :

Άρθρο 18

Ανήλικοι

1. Το απώτερο συμφέρον του παιδιού αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των διατάξεων σχετικά με τους ανηλίκους.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες αποκατάστασης σε ανηλίκους που είναι θύματα κάθε μορφής κατάχρησης, αμέλειας, εκμετάλλευσης, βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή που έχουν υποφέρει από ένοπλες συγκρούσεις, και εξασφαλίζουν ότι τους παρέχεται κατάλληλη ψυχολογική φροντίδα, καθώς και εξειδικευμένη θεραπεία, εφόσον απαιτείται.

Άρθρο 19

Ασυνόδευτοι ανήλικοι

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν το ταχύτερο δυνατόν μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων από νόμιμο κηδεμόνα. Για το σκοπό αυτό, οι αρμόδιες αρχές ενημερώνουν την Εισαγγελία ανηλίκων, ή αν δεν υπάρχει, τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών ο οποίος ενεργεί ως προσωρινός κηδεμόνας του ανηλίκου και παίρνει τα απαραίτητα μέτρα για τον ορισμό μόνιμου κηδεμόνα.

2. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που υποβάλλουν αίτηση ασύλου, από τη στιγμή που γίνονται δεκτοί στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής στο οποίο υποβλήθηκε ή εξετάζεται η αίτηση ασύλου έως τη στιγμή που υποχρεούνται να το εγκαταλείψουν, φιλοξενούνται:

- α) από ενήλικους συγγενείς·
- β) από ανάδοχο οικογένεια·
- γ) σε κέντρα φιλοξενίας ειδικά για ανηλίκους·
- δ) σε άλλους χώρους φιλοξενίας κατάλληλους για ανηλίκους.

Τα κράτη μέλη δύνανται να τοποθετούν ασυνόδευτους ανηλίκους ηλικίας 16 ετών ή άνω σε κέντρα φιλοξενίας για ενήλικους αιτούντες άσυλο.

Στο μέτρο του δυνατού, τα αδέλφια παραμένουν μαζί, λαμβανομένου υπόψη του απώτερου συμφέροντος του εκάστοτε ανηλίκου και, ιδίως, της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητάς του. Οι αλλαγές διαμονής ασυνόδευτων ανηλίκων περιορίζονται στο ελάχιστο.

3. Τα κράτη μέλη, προστατεύοντας το απώτερο συμφέρον του ασυνόδευτου ανηλίκου, προσπαθούν να εντοπίζουν, το συντομότερο δυνατόν, τα μέλη της οικογένειάς του/της. Σε περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος να απειληθεί η ζωή ή η ακεραιότητα του ανηλίκου ή των στενών συγγενών του, ιδίως αν αυτοί διαμένουν

στη χώρα καταγωγής, πρέπει να διασφαλίζεται ότι η συλλογή, επεξεργασία και διαβίβαση των πληροφοριών που αφορούν τα εν λόγω πρόσωπα γίνεται εμπιστευτικά, ώστε να μην διακυβεύεται η ασφάλειά τους.

4. Οι απασχολούμενοι με ασυνόδετους ανηλίκους πρέπει να διαθέτουν ή να λαμβάνουν κατάλληλη κατάρτιση σχετικά με τις ανάγκες των ανηλίκων και να δεσμεύονται από την αρχή της εμπιστευτικότητας, όπως ορίζεται στο εθνικό δίκαιο, για τις πληροφορίες τις οποίες γνωρίζουν εκ της εργασίας τους.»

2. *Τα πορίσματα του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη*

26. Τον Δεκέμβριο του 2006, ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη δημοσίευσε μια έκθεση στα ελληνικά, με τον τίτλο «Μεταχείριση των ασυνόδετων ανηλίκων που κρατούνται στην Παγανή της Λέσβου». Η έκθεση διαπιστώνει την ακαταλληλότητα του Κέντρου για την κράτηση τόσο των ενηλίκων και ακόμη περισσότερο των ανηλίκων. Σημειώνει επίσης τις ελλείψεις του νομοθετικού πλαισίου και της πρακτικής όσον αφορά την αναγνώριση της ταυτότητας των ανηλίκων, την πληροφόρησή τους για την δυνατότητα να ζητήσουν άσυλο και την επικοινωνία με τις Αρχές λόγω της απουσίας διερμηνέων. Επιπλέον, αφού αφεθούν ελεύθεροι οι ανήλικοι, δεν προβλέπεται κανένα μέτρο για την φιλοξενία τους. Ένα πολύ μικρό ποσοστό αυτών προωθείται προς τα Κέντρα φιλοξενίας. Δεν υπάρχει καμία πολιτική για την αναζήτηση των οικογενειών τους, καμία ανάληψη φροντίδας για την αναχώρησή τους στην Αθήνα και, γενικά για την εξασφάλιση του ελαχίστου για την επιβίωσή τους.

B. Οικείες διεθνείς νομοθεσίες

1. *Τα νομοθετικά κείμενα που υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης*

α) Το Ψήφισμα 1707(2010) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 28^{ης} Ιανουαρίου 2010

27. Το ψήφισμα αυτό, σχετικά με την διοικητική κράτηση των αιτούντων άσυλο και των παράνομων μεταναστών ορίζει ότι:

« 9. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση καλεί τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στα οποία κρατούνται άτομα που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου και παράνομοι μετανάστες, να σέβονται απολύτως τις

υποχρεώσεις τους έναντι του διεθνούς δικαίου σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες και να :

(...)

9.2 να εφαρμόζουν ως προς το νόμο και ως προς την πρακτική τους 15 Ευρωπαϊκούς Κανόνες που ορίζουν τις ελάχιστες προδιαγραφές που εφαρμόζονται στις συνθήκες κράτησης των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι :

9.2.1 ότι τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους τυχαίνουν αξιοπρεπούς μεταχείρισης και με σεβασμό των δικαιωμάτων τους

9.2.2 ότι τα άτομα που κρατούνται φιλοξενούνται σε κέντρα ειδικά σχεδιασμένα για την κράτηση που συνδέεται με την μετανάστευση και όχι μέσα σε φυλακές

9.2.3 ότι όλα τα άτομα που κρατούνται ενημερώνονται γρήγορα, σε γλώσσα απλή και προσιτή σε αυτά, για τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της κράτησής τους, για τα δικαιώματά τους, τους νόμους και την διαδικασία καταγγελίας που ισχύουν κατά την κράτηση. Κατά την διάρκεια της κράτησης, οι κρατούμενοι έχουν την δυνατότητα να καταθέσουν αίτηση ασύλου ή συμπληρωματικής ή επικουρικής προστασίας, και έχουν πραγματική πρόσβαση σε διαδικασία ασύλου δίκαιη και ικανοποιητική που να προσφέρει όλες τις δικονομικές εγγυήσεις

9.2.4 ότι τηρούνται τα νομικά και πραγματικά κριτήρια εισαγωγής, πράγμα που προϋποθέτει την οργάνωση ελέγχων και ιατρικών επισκέψεων που να επιτρέπουν τον εντοπισμό ιδιαίτερων αναγκών. Θα πρέπει να τηρούνται σχετικά αρχεία όσον αφορά την εισαγωγή, τις αφίξεις και τις αναχωρήσεις

9.2.5 ότι οι υλικές συνθήκες κράτησης είναι προσαρμοσμένες στην νομική και πραγματική κατάσταση του ενδιαφερόμενου

9.2.6 ότι το καθεστώς κράτησης είναι προσαρμοσμένο στην νομική και πραγματική κατάσταση του ενδιαφερόμενου

9.2.7 ότι οι Αρμόδιες Αρχές διαφυλάσσουν την υγεία και την καλή διαβίωση όλων των κρατουμένων των οποίων έχουν την ευθύνη

9.2.8 ότι οι κρατούμενοι έχουν πραγματική, εγγυημένη πρόσβαση στον εξωτερικό κόσμο (συμπεριλαμβανομένων των δικηγόρων, της οικογένειας, των φίλων, του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, της κοινωνίας, των εκπροσώπων του πνευματικού και θρησκευτικού κόσμου) και έχουν το δικαίωμα να δέχονται συχνές επισκέψεις από τον εξωτερικό κόσμο

9.2.9 ότι οι κρατούμενοι έχουν πραγματική, εγγυημένη πρόσβαση σε νομικές συμβουλές, σε νομική βοήθεια και νομική εκπροσώπηση ικανοποιητικού επιπέδου, καθώς και σε δωρεάν νομική βοήθεια

9.2.10 ότι οι κρατούμενοι μπορούν να υποβάλουν περιοδικά πραγματική προσφυγή κατά της κράτησής τους ενώπιον Δικαστηρίου και ότι οι αποφάσεις που αφορούν την κράτηση εξετάζονται αυτόματα σε τακτά χρονικά διαστήματα

9.2.11 ότι η ασφάλεια, η προστασία και η πειθαρχία των κρατουμένων λαμβάνονται υπόψη έτσι ώστε να διασφαλίζεται η καλή λειτουργία των Κέντρων Κράτησης

9.2.12 ότι το προσωπικό των Κέντρων Κράτησης και των Υπηρεσιών μετανάστευσης δεν κάνει χρήση βίας κατά των κρατουμένων, εκτός από την περίπτωση νόμιμης άμυνας ή σε περίπτωση απόπειρας απόδρασης ή δυναμικής σωματικής αντίστασης σε μια νόμιμη εντολή, πάντα σε έσχατη ανάγκη και κατά τρόπο ανάλογο με την κατάσταση

9.2.13 ότι η Διεύθυνση και το προσωπικό των Κέντρων Κράτησης προσλαμβάνονται με προσοχή, τους προσφέρεται κατάλληλη εκπαίδευση και ενεργούν σύμφωνα με τους πιο υψηλούς επαγγελματικούς, ηθικούς και προσωπικούς κανόνες

9.2.14 ότι οι κρατούμενοι έχουν κάθε ελευθερία να διατυπώσουν αιτήματα ή καταγγελίες ενώπιον των Αρμοδίων Αρχών, και ότι τους δίδονται εγγυήσεις εχεμύθειας ως προς το θέμα αυτό

9.2.15 ότι γίνεται ανεξάρτητη επιθεώρηση και έλεγχοι στα κέντρα Κράτησης και για τις συνθήκες κράτησης

B) Η Σύσταση CM/Rec(2007)9 της Επιτροπής Υπουργών των Κρατών Μελών για τα σχέδια ζωής υπέρ των ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών (που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 12 Ιουλίου 2007)

28. Τα σχετικά χωρία του κειμένου αυτού έχουν ως εξής :

«(...)

Συνιστά στις Κυβερνήσεις των Κρατών Μελών:

α) να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να θέσουν σε εφαρμογή στις πολιτικές τους, τις νομοθεσίες και πρακτικές τους, τις αρχές και τα μέτρα που αναφέρονται στο παράρτημα της παρούσας σύστασης ,

β) να προωθήσουν την εφαρμογή των αρχών και των μέτρων αυτών στις αρχές και τα Κυβερνητικά Όργανα που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στην επεξεργασία και την εφαρμογή των εθνικών πολιτικών που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες,

(...)

Σχέδια ζωής

1. Τα σχέδια ζωής στοχεύουν την ανάπτυξη των ικανοτήτων του ανηλικού επιτρέποντάς του να αποκτήσει και να ενισχύσει τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να γίνει ανεξάρτητος, υπεύθυνος και ενεργό μέλος της κοινωνίας. Για το σκοπό αυτό, τα σχέδια ζωής, σεβόμενα το απώτερο συμφέρον του παιδιού όπως ορίζεται από την Σύμβαση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, επιδιώκουν σκοπούς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη του ανηλικού, την προσωπική ανάπτυξη, την μορφωτική ανάπτυξη, την κατοικία, την υγεία, την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση και την εργασία.

2. Τα σχέδια ζωής είναι ατομικά εργαλεία, που αποτελούν μια από κοινού δέσμευση ορισμένης διάρκειας μεταξύ των ασυνόδευτων ανηλικών μεταναστών και των αρμοδίων αρχών. Καθορίζουν τις προοπτικές του μέλλοντος του ανηλικού, προωθούν χωρίς διάκριση το απώτερο συμφέρον του παιδιού και δίνουν απαντήσεις μακροπρόθεσμα στις ανάγκες του ανηλικού και των ενδιαφερομένων μερών συγχρόνως.

3. Τα σχέδια ζωής αποτελούν μια διαρκή λύση για τα Κράτη Μέλη και τους ίδιους τους ανήλικους, για να απαντήσουν στις προκλήσεις της μετανάστευσης των ασυνόδευτων ανηλικών. Έτσι, τα σχέδια ζωής πρέπει να είναι ένα εργαλείο ενταξιακής πολιτικής που τίθεται στην διάθεση των Κρατών Μελών για να ανταποκριθούν από την μια στις αν'αγώκες των ανηλικών και από την άλλη στις κάθε είδους δυσκολίες που συνεπάγεται η μετανάστευση αυτή.

Ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες

4. Η παρούσα σύσταση αφορά τους ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες που βρίσκονται έξω από την χώρα καταγωγής τους, όποιο κι αν είναι το καθεστώς του, ανεξάρτητα από την αιτία μετανάστευσής τους, είτε είναι αιτούντες άσυλο είτε όχι. Η έκφραση «ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες» περιλαμβάνει τα χωρισμένα παιδιά. Περιλαμβάνει επίσης τους

ανηλίκους που έχουν εγκαταλειφθεί μόνοι αφού εισήλθαν στην επικράτεια του Κράτους Μέλους.

5. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι είναι παιδιά κάτω των 18 ετών, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους και άλλους συγγενείς της οικογένειάς τους, και δεν έχει αναλάβει την φροντίδα τους ενήλικος που έχει την ευθύνη αυτή από το νόμο ή το έθιμο.

6. Τα χωρισμένα παιδιά είναι παιδιά κάτω των 18 ετών, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους ή τα άτομα που είχαν την φροντίδα τους κατά κύριο λόγο προηγουμένως με βάση το νόμο ή το έθιμο, αλλά όχι απαραίτητα από άλλα μέλη της οικογένειάς τους. Τα χωρισμένα παιδιά μπορούν επομένως να συνοδεύονται από ένα άλλο ενήλικο μέλος της οικογένειάς τους.

(...)»

γ) Η Σύσταση 1703 (2005) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης

29. Τα οικεία τμήματα του κειμένου αυτού έχουν ως εξής :

«2. Τα παιδιά είναι ευάλωτες υπάρξεις, και πιο ευάλωτα ακόμα είναι αυτά που βρίσκονται σε ξένη χώρα στην οποία ζητούν άσυλο και που έχουν αποχωριστεί από τους γονείς τους ή τους κύριους νόμιμους κηδεμόνες τους, με βάση το νόμο ή το έθιμο. Τα χωρισμένα παιδιά που είναι αιτούντες άσυλο αντιπροσωπεύουν περίπου το 4% του αριθμού των αιτούντων άσυλο στην Ευρώπη. Σε ορισμένα Κράτη Μέλη, ιδίως σε αυτά όπου η μετανάστευση είναι σχετικά πρόσφατο φαινόμενο, η αναλογία αυτή ανέρχεται σε 10%.

(...)

5. Επειδή τα παιδιά αυτά έχουν αποχωριστεί από τους γονείς τους ή από τους κύριους κηδεμόνες τους, με βάση το νόμο ή το έθιμο, θα πρέπει να οριστεί γρήγορα ένας νόμιμος κηδεμόνας που θα αναλαμβάνει να υπερασπιστεί τα συμφέροντά τους και να εγγυάται την ευζωία τους, και επίσης θα πρέπει να τοποθετούνται σε κέντρα υποδοχής και φροντίδας προσαρμοσμένα στην ηλικία και την ωριμότητά τους. Συχνά, αντίθετα, η νομοθεσία των κρατών Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν προβλέπει κατάλληλο σύστημα κηδεμονίας υπέρ των αλλοδαπών παιδιών. Ακόμα και όταν υπάρχει ένα κατάλληλο νομικό πλαίσιο, οι διοικητικές καθυστερήσεις θέτουν σοβαρά σε κίνδυνο την ασφάλεια των παιδιών, που κινδυνεύουν να είναι περισσότερο εκτεθειμένα στο εμπόριο ανθρώπων ή σε άλλες μάλιστα. Επίσης, η κράτηση των χωρισμένων παιδιών κατά

την διάρκεια της διαδικασίας αίτησης ασύλου είναι συχνή πρακτική στην μεγάλη πλειοψηφία των Κρατών Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, πράγμα που είναι προδήλως αντίθετο στην υποχρέωση που έχουν να προσφέρουν στα παιδιά κατάλληλες μονάδες υποδοχής και φροντίδας καθώς και με το άρθρο 37 της Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού που ορίζει ότι η κράτηση πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ως μέτρο έσχατης ανάγκης και για όσο το δυνατόν πιο σύντομη διάρκεια.»

δ) Οι διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχειρίσεων (CPT)

30. Μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, από τις 23 ως τις 29 Σεπτεμβρίου 2008, η Επιτροπή CPT σημείωνε τα ακόλουθα στην έκθεσή της που δημοσιεύθηκε στις 30 Ιουνίου 2009 (το πρωτότυπο στα αγγλικά):

«16. Έχοντας υπόψη το σύνολο των πληροφοριών που είχαν οι ελληνικές αρχές που αναφέρονταν την εξακολούθηση του προβλήματος των άσχημων μεταχειρίσεων που προκάλεσαν οι δυνάμεις Ασφαλείας, είναι θλιβερό ότι δεν εφαρμόστηκαν τα μέτρα που προέβλεπε η CPT στις εκθέσεις της, η αποτελεσματικότητα των οποίων έχει επιβεβαιωθεί. Έτσι, μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει πραγματική ανεξάρτητη αρχή υπεύθυνη να επιθεωρεί τους χώρους κράτησης των Δυνάμεων Ασφαλείας. Το 2007, η CPT είχε ενημερωθεί για σχέδιο μεταρρύθμισης από το Γραφείο του Μεσολαβητή που θα του ανέθεταν αρμοδιότητες σχετικά με τέτοιου είδους Αρχή, αλλά το σχέδιο αυτό προφανώς δεν υλοποιήθηκε. Η CPT καλεί τις ελληνικές αρχές να εφαρμόσουν ένα σύστημα που να επιτρέπει σε μια Ανεξάρτητη Αρχή να επισκέπτεται τους χώρους των Δυνάμεων Ασφαλείας.

(...)

40. Η υποδομή του Κέντρου κράτησης για τους παράνομους μετανάστες στην Λέσβο δεν άλλαξε από την τελευταία επίσκεψη της CPT το 2007 (Φεβρουάριο). Το Κέντρο κράτησης αποτελείται από πέντε μεγάλες αποθήκες για άρρενες κρατούμενους και δύο για γυναίκες και ανηλίκους (...). Κατά την εποχή της επίσκεψης 720 μετανάστες κρατούνταν στο Κέντρο χωρητικότητας περίπου 300 ατόμων το μέγιστο. Συνεπώς οι συνθήκες κράτησης ήταν άθλιες. Για παράδειγμα, πάνω από εκατό άτομα μοιραζόντουσαν δύο τουαλέτες και οι κρατούμενοι έπρεπε να μοιράζονται τα στρώματα ή να κοιμούνται κατάχαμα.

Είναι φανερό ότι υπό τις συνθήκες αυτές, κάθε απόπειρα να διατηρηθούν οι προδιαγραφές υγιεινής και, γενικότερα, να προσφέρουν παραδεκτές ιατρικές φροντίδες είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Πράγματι, τουαλέτες με διαρροή, ανεπαρκής εξαερισμός, γενική ανθυγιεινή κατάσταση και απουσία σωματικής άσκησης είναι συνθήκες κράτησης στο Ειδικό Κέντρο Κράτησης παράνομων μεταναστών που αποτελούν κίνδυνο για την υγεία τόσο των κρατούμενων όσο και του προσωπικού. Η κατάσταση αυτή αποτελεί έκκληση για την λήψη επείγοντων άμεσων μέτρων.

(...)

46. Όπως και στις άλλες επισκέψεις της CPT, σε όλα σχεδόν τα κέντρα που επισκέφτηκε, οι κρατούμενοι δεν είχαν δικαίωμα σε καμία δραστηριότητα και περνούσαν τον χρόνο τους με το να κοιμούνται και να χαζεύουν στο κελί τους (...) Τέτοια ήταν και η περίπτωση των Κέντρων της Λέσβου και της Πέτρου Ράλλη.

(...)

50. Δεδομένων των κινδύνων υγείας που παρατηρήθηκαν στο Κέντρο Κράτησης της Λέσβου, η CPT δείχνει την ανησυχία της για το ότι η Μη Κυβερνητική Οργάνωση «Γιατροί χωρίς Σύνορα» απέσυρε το προσωπικό της από το Κέντρο, προφανώς λόγω της άσχημης συνεργασίας με τις ελληνικές αρχές. Η αποστολή των CPT ενημερώθηκε ότι η πρόσβαση στους ασθενείς επιτρεπόταν μόνο μέσα από τα κάγκελα».

31. Μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, η CPT σημείωνε τα ακόλουθα στην έκθεσή της που δημοσιεύτηκε στις 17 Νοεμβρίου 2010 (στα αγγλικά στο πρωτότυπο):

« (...)

64. Το Κέντρο Κράτησης [της Παγανής] ήταν ανθυγιεινό πέρα από κάθε περιγραφή και οι συνθήκες κράτησης για μερικούς, αν όχι για όλους τους παράνομους μετανάστες, μπορούν αναμφισβήτητα να χαρακτηριστούν ως απάνθρωπες και εξευτελιστικές (...) Στην έκθεσή της του 2008, η CPT είχε χαρακτηρίσει τις συνθήκες κράτησης στην Παγανή ως «άθλιες» και έκανε έκκληση για την ανάγκη να ληφθούν επείγοντα μέτρα. Διαπιστώνει με θλίψη ότι δεν εφαρμόστηκε κανένα μέτρο για την βελτίωση της κατάστασης κατά την επίσκεψή της το 2009. Ωστόσο, οι ελληνικές αρχές ενημέρωσαν την CPT με επιστολή της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2010, ότι το Κέντρο της

Παγανής έκλεισε και ότι θα αντικατασταθεί με ένα πιο κατάλληλο Κέντρο Κράτησης (...))»

ε) Ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Συμβούλιο της Ευρώπης

32. Σύμφωνα με έκθεση που δημοσίευσε ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Συμβούλιο της Ευρώπης μετά την επίσκεψη του στην Ελλάδα από τις 8 ως τις 10 Δεκεμβρίου 2008 :

« (...)

20. Ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κρίνει βαθιά ανησυχητικές τις εκθέσεις που δημοσιεύτηκαν ιδίως από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (HCR) που αναφέρουν σοβαρές ελλείψεις στο ελληνικό σύστημα ασύλου όσον αφορά την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων (αιτούντων άσυλο) (...) Κατά την διάρκεια της επίσκεψής του στην Ελλάδα, ο Επίτροπος ενημερώθηκε επίσης από το Ελληνικό Συμβούλιο Προσφύγων για την ανησυχητική περίπτωση ενός νέου Αφγανού 15 ετών που φέρεται να έχει συλληφθεί στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 2008 και αμέσως οδηγήθηκε στα ελληνοτουρκικά σύνορα, και μετά απελάθηκε στην χώρα καταγωγής του.

21. Ο Επίτροπος ανησυχεί συγκεκριμένα για το ότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στην πράξη σε θέματα κηδεμονίας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο. Το άρθρο 19(1) της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ (που μεταφέρθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το Προεδρικό Διάταγμα 220/2007) προβλέπει ότι τα Κράτη πρέπει να λαμβάνουν όσον το δυνατόν πιο γρήγορα μέτρα για να διασφαλίσουν την απαραίτητη εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων από νόμιμο κηδεμόνα ή, ενδεχομένως, από αρμόδια οργάνωση. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2005 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (που υπογράφηκε από την Ελλάδα στις 17 Νοεμβρίου 2005 αλλά δεν κυρώθηκε ακόμη) και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού (ιδιαίτερα το άρθρο 22) που κυρώθηκε από την Ελλάδα στις 11 Μαΐου 1993, προβλέπουν επίσης ειδικά μέτρα προστασίας για τους ασυνόδευτους ανήλικους αλλοδαπούς, και ειδικά για τους αιτούντες άσυλο. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (HCR) διαπίστωσε με έντονη ανησυχία ότι οι Έλληνες Εισαγγελείς, παρόλο που από το νόμο ορίζονται ως προσωρινοί κηδεμόνες των ανηλίκων αιτούντων άσυλο, δεν παρεμβαίνουν παρά σπάνια στα θέματα που συνδέονται με τις συνθήκες διαβίωσης και φιλοξενίας των τελευταίων.

(...)

25. Ο Επίτροπος σημειώνει με έντονη ανησυχία ότι οι ανεπάρκειες σε θέματα διερμηνείας αποτελούν χρόνιο πρόβλημα του ελληνικού συστήματος ασύλου. Ήδη, το 2001, η Ελληνική Εθνική Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είχε υπογραμμίσει ότι η απουσία επισήμων διερμηνέων κατά τις διαδικασίες ασύλου αποτελούσε «παραβίαση των βασικών αρχών διαδικασίας του Κράτους Δικαίου και των μεγάλων αρχών του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου». Η Εθνική Επιτροπή είχε επίσης συστήσει στο Ελληνικό Κράτος να υιοθετήσει μια νομοθεσία σχετική με την νομική συνδρομή των αιτούντων άσυλο σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας ασύλου. Στο σημείωμά της του Απριλίου του 2008, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (HCR) υπενθύμισε ότι λόγω της απουσίας διερμηνείας και νομικών υπηρεσιών οι αιτούντες άσυλο συχνά ερωτούνται σε μια γλώσσα που δεν καταλαβαίνουν και χωρίς να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους κατά την διάρκεια της διαδικασίας ασύλου.»

2. *Η Σύμβαση σχετικά με τα Δικαιώματα του Παιδιού της 20^{ης} Νοεμβρίου 1989, που κυρώθηκε από την Ελλάδα στις 11 Μαΐου 1993.*

33. Τα σχετικά άρθρα του κειμένου αυτού έχουν ως εξής :

Άρθρο 3

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρώτιστος υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνα γι' αυτό, και παίρνουν για το σκοπό αυτόν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνοι για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ότι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Άρθρο 10

1. Σύμφωνα με την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κάθε αίτηση από ένα παιδί ή από τους γονείς του για

την είσοδο σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή την έξοδο από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση αντιμετωπίζεται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν επιπλέον ώστε η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του.

Άρθρο 22

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη.

2. Για το σκοπό αυτόν τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται, όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιονδήποτε λόγο, σύμφωνα με της αρχές της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 37

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε :

(...)

β. Κανένα παιδί να μη στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ. Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που

να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

(...))»

3. *Ο Κανονισμός (ΕΚ) υπ'αρ. 343/2003 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2003 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας*

34. Το άρθρο 6 του εν λόγω Κανονισμού προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 6

«Εάν ο αιτών άσυλο είναι ασυνόδευτος ανήλικος, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το κράτος μέλος στο οποίο ευρίσκεται νομίμως ένα μέλος της οικογένειάς του, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου.

Εάν δεν υπάρχει μέλος της οικογένειας, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το κράτος μέλος στο οποίο ο ανήλικος υπέβαλε την αίτηση ασύλου.»

4. *Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)*

35. Σε απάντηση στο αίτημα της εκπροσώπου του προσφεύγοντα με ημερομηνία 22 Αυγούστου 2009, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες της προσκόμισε μια έκθεση με πληροφορίες σχετικά με την περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών στο νησί της Λέσβου κατά το καλοκαίρι του 2007. Το Γραφείο οργάνωσε δύο αποστολές παρακολούθησης στο νησί της Λέσβου το 2007. Διαπιστώνει στην έκθεσή του μια μεγάλη αύξηση του αριθμού των ασυνόδευτων ανηλίκων που καταφθάνουν στην Λέσβο το καλοκαίρι του 2007. Η μεγάλη πλειοψηφία αυτών ήταν Αφγανοί υπήκοοι. Η Ύπατη Αρμοστεία αναφέρει σοβαρές ανεπάρκειες σχετικά με την διαθεσιμότητα διερμηνέων τόσο στα Κέντρα Κράτησης όσο και στις συνεντεύξεις με την Αστυνομία. Επιβεβαιώνει ότι τον Ιούλιο του 2007, δεν υπήρχε κανονική παρουσία διερμηνέα στο Κέντρο

Κράτησης της Παγανής. Η έκθεση αναφέρει την απουσία δωρεάν νομικής συνδρομής και κοινωνικών υπηρεσιών στην Παγανή.

36. Σχετικά με την έκθεση που δημοσιεύθηκε το 2008, από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα με τον τίτλο «ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα-μια μελέτη για την μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα», σημειώνεται ότι ο Εισαγγελέας που είναι αρμόδιος, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, να κινήσει ποινική δίωξη κατά των ασυνόδευτων ανηλίκων, είχε ενημερωθεί για την ταυτότητά τους από την αστυνομία. Ωστόσο δεν είχε καμμία άλλη ανάμιξη στην διαδικασία κηδεμονίας. Για το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας, ένα ακανθώδες πρόβλημα ήταν η διατήρηση σε κράτηση εν όψει απέλασης των ατόμων που κατέθεσαν αιτήσεις πολιτικού ασύλου. Η έκθεση υπογραμμίζει επίσης ότι οι στατιστικές για τους ασυνόδευτους ανηλίκους «που γίνονται με επίσημα διαθέσιμα στοιχεία [είναι] ελλιπείς [...] δεν είναι προσαρμοσμένες (η μελέτη αποκαλύπτει λάθη υπολογισμού και καταχώρησης της ηλικίας του ανηλίκου και/ή του καθεστώτος του ως ασυνόδευτου ανηλίκου» (σελίδες 6 και 23 της έκθεσης).

37. Όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο Κράτησης της Παγανής, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα δηλώνει ότι το 2007 αυτό βρισκόταν σε κατάσταση ελαφρώς καλύτερη από το 2009. Ωστόσο, αναφέρει ότι δεχόταν αριθμό προσώπων μεγαλύτερο από ό,τι μπορούσε να δεχτεί. Τα ασυνόδευτα παιδιά τοποθετούνταν σε ξεχωριστή πτέρυγα, χωριστά από τους άλλους κρατούμενους. Επικρατούσε μια άσχημη οσμή στους χώρους και το νερό έτρεχε στο πάτωμα. Διαπιστώθηκαν προβλήματα υγιεινής (έλλειψη τουαλετών, ντους). Η πρόσβαση στην εξωτερική αυλή ήταν πολύ περιορισμένη και στην διακριτική ευχέρεια των φυλάκων που επικαλούνταν λόγους ασφαλείας.

38. Τέλος, αναφερόμενοι στην ανωτέρω έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2008, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα, υπογραμμίζει την σημασία του προβλήματος σχετικά με το ότι ορισμένος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων καταγραφόταν ως συνοδευόμενος. Πράγματι, η έκθεση αναφέρει περιπτώσεις που οι αποφάσεις απέλασης είχαν ληφθεί κατά ενήλικων παράνομων μεταναστών με αναφορά σε ανηλίκους που συνοδεύανε. Οι εν λόγω

ενήλικοι δεν ήταν παρά απλοί συμπατριώτες των ανηλίκων χωρίς συγγένεια με αυτούς.

39. Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα αναφέρεται στο θέμα αυτό στην σελίδα 42 της έκθεσής του, του 2008:

«Η συχνότητα και συγχρόνως η ομοιότητα των γεγονότων αυτών και η ύπαρξη τυποποιημένου κειμένου προς την κατεύθυνση αυτή στις αποφάσεις απέλασης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένα περιστατικά. Ωστόσο δεν είμαστε σε θέση να επαληθεύσουμε την έκταση του προβλήματος. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αυτού του είδους τα συμβάντα επισημάνθηκαν όσον αφορά τις αποφάσεις απέλασης που ελήφθησαν στην Λέσβο. Ωστόσο, δεν φαίνεται να περιορίζονται στην περιοχή αυτή. Αυτό οδηγεί σε μια πληθώρα προβλημάτων : η απόδοση ενός ανηλίκου σε έναν ενήλικο με τον οποίο ο ανήλικος δεν έχει καμία συγγενική σχέση καθιστά το θέμα της προστασίας του πιο δύσκολο. Αυτού του είδους οι πρακτικές, που μοιάζουν να εφαρμόζονται απουσία μάλιστα μιας σύντομης εξέτασης της σχέσης μεταξύ των δύο προσώπων, ενθαρρύνει το εμπόριο των ανθρώπων ή, εμπάσει περιπτώσει, αυξάνει τον κίνδυνο εκμετάλλευσης του ανηλίκου (...)

40. Επίσης, κατά την διάρκεια μιας Συνέντευξης τύπου στις 21 Σεπτεμβρίου 2010 στο Μέγαρο των Ηνωμένων Εθνών στην Γενεύη, ο εκπρόσωπος τύπου της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες εκφράστηκε ως εξής :

«Οι συνθήκες για τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, που είναι από τα κυριότερα σημεία εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι πασίγνωστο ότι είναι δύσκολες. Η πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο δεν λαμβάνουν καμμία βοήθεια. Μεγάλο μέρος αυτών ζουν στον δρόμο, συμπεριλαμβανομένων γυναικών και παιδιών. Το σύστημα καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν λειτουργεί σωστά, και για το λόγο αυτό, τα άτομα που χρειάζονται διεθνή προστασία δεν αναγνωρίζονται ως τέτοια. Είναι μια κατάσταση ανθρωπιστικής κρίσης που δεν θα έπρεπε να υπάρχει στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες χαιρετίζει το σχέδιο της Ελλάδας για ευρεία αναμόρφωση του συστήματος απονομής ασύλου παρά τις σημερινές οικονομικές δυσκολίες. Παροτρύνουμε επίσης την Ευρωπαϊκή Ένωση να βοηθήσει περισσότερο την Ελλάδα για να μπορέσει η χώρα αυτή να συμμορφωθεί προς τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της.»

5. *Οι εκθέσεις που έχουν συντάξει οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις*

α) Η έκθεση της Pro Asyl

41. Τον Οκτώβριο του 2007, η Μη Κυβερνητική αυτή Οργάνωση δημοσίευσε μια έκθεση στα αγγλικά με τον τίτλο «Η αλήθεια μπορεί να είναι πικρή, αλλά πρέπει να λέγεται: η κατάσταση των προσφύγων στο Αιγαίο Πέλαγος και οι πρακτικές της ελληνικής ακτοφυλακής». Η έκθεση αναφέρεται, αναλυτικά, στην κατάσταση των ανηλίκων και στις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο της Παγανής στην Λέσβο. Αναφέρεται σε εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν το 2005 και 2006 από τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη και αναφέρει την παράνομη πρακτική της σχεδόν αυτόματης κράτησης των ανηλίκων, είτε συνοδεύονται είτε όχι από μέλη της οικογένειάς τους (σελίδα 19 της έκθεσης). Η Pro Asyl θεωρεί ότι οι παράνομοι μετανάστες που κρατούνται στα νησιά της Χίου, της Σάμου και της Λέσβου στην πράξη στερούνται νόμιμης προστασίας. Αναφέρει την έλλειψη δικηγόρων που να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα Κέντρα Κράτησης και να εκπροσωπήσουν τα άτομα που κρατούνται. Αναφέρεται επίσης στην έλλειψη διαθέσιμων τηλεφωνικών συσκευών και στην πολύ προβληματική επαφή των κρατουμένων με τον εξωτερικό κόσμο. Όσον αφορά το θέμα της διερμηνείας, η έκθεση διαπιστώνει την ολική απουσία επαγγελματιών διερμηνέων και ότι οι Αρχές χρησιμοποιούν συγκρατούμενους ως ανεπίσημους διερμηνείς. Τα άτομα που κρατούνται στο κέντρο κράτησης της Λέσβου ενημέρωσαν την Pro Asyl ότι είχαν δώσει ψευδή ονόματα στον συγκρατούμενό τους που ενεργούσε ως διερμηνέας, γιατί δεν του είχαν εμπιστοσύνη. Επίσης, δεν επιθυμούσαν να εκθέσουν διεξοδικά την προσωπική τους ζωή σε έναν από τους συγκρατούμενούς τους.

42. Η έκθεση παρατηρεί ότι κατά την εποχή της επίσκεψης στο Κέντρο της Λέσβου, κρατούνταν τριάντα ανήλικοι Αφγανοί. Δεν ήταν χωριστά από τους ενήλικες. Κατέθεσαν ότι υπέστησαν άσχημες μεταχειρίσεις κατά την σύλληψή τους από την ακτοφυλακή. Οι ανήλικοι Αφγανοί αφέθηκαν ελεύθεροι στις 20 και 21 Ιουλίου 2007. Μερικοί αναγκάστηκαν να περάσουν τη νύχτα στο λιμάνι της Λέσβου, ελλείψει οικονομικής μετακίνησης προς την Αθήνα. Οι ανήλικοι δεν έλαβαν καμμία ενημέρωση για τις προϋποθέσεις αίτησης πολιτικού ασύλου. Τα επίσημα έγγραφα που είχαν μαζί τους ήταν στα ελληνικά και τους έδιναν την εντολή να φύγουν από το ελληνικό έδαφος εντός

προθεσμίας τριάντα ημερών. Οι ανήλικοι αποδίδονταν αυθαίρετα σε ενήλικες Αφγανούς της ίδιας ομάδας με τους χαρακτηρισμούς «αδερφός» ή «ξάδερφος». Ένα άτομο που αδιαμφισβήτητα ήταν ανήλικο είχε χαρακτηριστεί ως ενήλικας, χωρίς καμία απόδειξη που να το θεμελιώνει (σελ. 25 της έκθεσης).

β) Η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας

43. Μια έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2010 στα αγγλικά από την Διεθνή Αμνηστία με τον τίτλο «Ελλάδα: παράνομοι μετανάστες και αιτούντες άσυλο που κρατούνται νόμιμα σε ανεπαρκείς συνθήκες», διαπιστώνει ότι στην Ελλάδα η κράτηση παράνομων μεταναστών εφαρμόζεται χωρίς να δίνεται σημασία στην αναλογικότητα του μέτρου και χωρίς να γίνεται χρήση αυτού ως μέτρο έσχατης ανάγκης. Η έκθεση αναφέρει ένα ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο όσον αφορά την διοικητική κράτηση και ένα προβληματικό σύστημα κηδεμόνευσης ασυνόδευτων ανήλικων μεταναστών. Για την Διεθνή Αμνηστία, οι παράγοντες αυτοί μαζί με την έλλειψη επαρκούς αριθμού Κέντρων Κράτησης για ανηλικούς οδηγούν στην κράτηση ασυνόδευτων ανηλικών κάτω από ακατάλληλες συνθήκες για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Σημειώνει επίσης εμπόδια που συνάντησαν οι κρατούμενοι στην πρόσβαση σε δικηγόρο και την επαφή με τον εξωτερικό κόσμο, καθώς και την έλλειψη διερμηνέων, ιατρικής βοήθειας και κοινωνικής κάλυψης στα Κέντρα Κράτησης. Η Διεθνής Αμνηστία διαπιστώνει επίσης την ύπαρξη ανησυχιών όσον αφορά την διαδικασία αναγνώρισης της υπηκοότητας των μεταναστών και το ότι οι ασυνόδευτοι μετανάστες είχαν καταχωρηθεί ως ενήλικες παρά τις διαμαρτυρίες τους (σελίδα 6 της έκθεσης). Η Διεθνής Αμνηστία παρατηρεί επίσης ότι άλλα διεθνή όργανα (όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο Επίτροπος των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις) ανέφεραν στο παρελθόν τις ενλόγω ελλείψεις σχετικά με την κράτηση των παράνομων μεταναστών στην Ελλάδα (σελ. 7 της έκθεσης).

44. Ειδικότερα όσον αφορά την επαφή με τον εξωτερικό κόσμο και την έλλειψη τηλεφωνικών καρτών, η Διεθνής Αμνηστία παρατηρεί ότι οι κρατούμενοι εξαρτώνται από το προσωπικό των Κέντρων για να προμηθευτούν τηλεφωνικές κάρτες, που είναι συχνά χρησιμοποιημένες. Επίσης, η προβληματική επαφή με τον εξωτερικό κόσμο επιδεινώνεται

από το ότι οι αρχές κατάσχουν τα κινητά τηλέφωνα των μεταναστών με την άφιξή τους στα Κέντρα κράτησης (σελ. 25 της έκθεσης).

45. Η έκθεση αναφέρει την ανησυχητική κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων. Σημειώνει ακατάλληλες διαδικασίες για τον καθορισμό της ηλικίας των ανηλίκων, μακρόχρονες κρατήσεις σε ακατάλληλα κέντρα κράτησης, την απέλαση ασυνόδευτων ανηλίκων και το προβληματικό σύστημα κηδεμονίας. Πράγματι, διαπιστώνει ότι το άρθρο 13§4 του Προεδρικού Διατάγματος υπ'αρ. 90/2008 προβλέπει ότι οι αρχές πρέπει να αποφεύγουν την θέση υπό κράτηση των ανηλίκων, ειδικά αυτών που δεν συνοδεύονται και έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους. Στην πράξη, η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται (σελίδα 29 της έκθεσης). Επίσης, η Έκθεση αναφέρεται ειδικά στην έλλειψη επαρκών θέσεων για ανηλικούς στο Κέντρο Κράτησης στο νησί της Λέσβου. Λόγω των άθλιων συνθηκών κράτησης στο Κέντρο κράτησης της Παγανής, εκατόν πενήντα ανήλικοι είχαν αρχίσει απεργία πείνας τον Αύγουστο του 2009. Η Διεθνής Αμνηστία επιβεβαιώνει ότι πάνω από 850 άτομα, και μεταξύ αυτών 200 ασυνόδευτοι ανήλικοι, 150 γυναίκες και 50 παιδιά, κρατούνταν υπό ανθυγιεινές συνθήκες υπερπληθυσμού. Μετά από μια επίσκεψη που έγινε το 2009 από μια αποστολή της Unicef και του Έλληνα συνηγόρου για τα δικαιώματα του παιδιού, οι αρχές άφησαν ελεύθερα 570 άτομα, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν οικογένειες και ασυνόδευτοι ανήλικοι (σελίδα 30 της έκθεσης). Τέλος, σύμφωνα με την ίδια έκθεση, ορισμένοι Εισαγγελείς που ενεργούσαν ως προσωρινοί κηδεμόνες ασυνόδευτων ανηλίκων, όπως προβλέπεται από τη Νομοθεσία, περιορίζονται απλώς στον ορισμό ενός μόνιμου κηδεμόνα χωρίς να αναλαμβάνουν καμία εποπτεία της κατάστασης των ατόμων αυτών. Για την Διεθνή Αμνηστία, μια τέτοια περιοριστική ερμηνεία του εθνικού δικαίου δεν μπορεί παρά να υπονομεύει το δικαίωμα των ασυνόδευτων ανηλίκων να ασκούν τα δικαιώματά τους με αποτελεσματικό τρόπο, ιδίως το δικαίωμα να αμφισβητούν τις διαταγές κράτησης και απέλασης που λαμβάνονται εναντίον τους (σελίδα 31 της έκθεσης).

γ) Η έκθεση των Γιατρών χωρίς σύνορα

46. Σε μια έκθεση που δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2010 με τον τίτλο «Μετανάστες υπό κράτηση-Ζωές σε εκκρεμότητα», ο Οργάνωση «Γιατροί χωρίς σύνορα» διαπιστώνει ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο συστηματικά τίθενται υπό κράτηση με την άφιξή τους στην

Ελλάδα. Η έκθεση αναφέρει τις συνθήκες κράτησης που είναι κάτω από τις προδιαγραφές που επιτάσσουν τα διεθνή κείμενα για το θέμα αυτό χαρακτηρίζοντάς τες ως απαράδεκτες. Υποστηρίζει ότι το Κέντρο Κράτησης της Παγανής αποτελείται από αποθήκες που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως χώροι κράτησης ανθρωπίνων όντων. Ο χώρος ήταν υπερκατοικημένος και μεταξύ Αυγούστου και Οκτωβρίου 2009, ο αριθμός των κρατούμενων υπερέβαινε τους 1.200: ήταν τέσσερις φορές πάνω από την δυνατότητα φιλοξενίας του Κέντρου (σελίδα 9 της έκθεσης).

47. Η αναλογία των τουαλετών και των ντους ήταν κατώτερη από τις εθνικές προδιαγραφές και αυτές της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας. Υπήρχε ένα αποχωρητήριο για είκοσι άτομα και ένα ντους για πενήντα άτομα. Σε εποχές υπερπληθυσμού, δεν υπήρχε παρά ένα αποχωρητήριο και ντους διαθέσιμο για εκατόν πενήντα άτομα. Οι τουαλέτες και τα ντους ξεχειλίζανε και πλημμυρίζανε μερικές φορές μέρος του εδάφους όπου ήταν στοιβαγμένα τα στρώματα (σελίδα 10 της έκθεσης).

48. Σύμφωνα με την έκθεση, στους κρατούμενους, με εξαίρεση τις γυναίκες και τα παιδιά, απαγορευόταν να βγαίνουν στην εξωτερική αυλή του Κέντρου, και αυτό επί εβδομάδες. Σύμφωνα με την αστυνομία, τα μέτρα είχαν επιβληθεί για λόγους ασφαλείας. Η έκθεση υποστηρίζει ότι τον Σεπτέμβριο και Οκτώβριο του 2009, επικρατούσε ακραίος υπερπληθυσμός στο Κέντρο της Παγανής, πράγμα που οδήγησε σε μεγάλη ένταση: ξέσπασαν εξεγέρσεις με κρατούμενους να κάνουν απεργία πείνας, άλλους να καίνε τα στρώματα και τις κουβέρτες και άλλους να ξηλώνουν τα κάγκελα για να έχουν πρόσβαση στην αυλή. Τον Οκτώβριο του 2009, το Κέντρο της Παγανής έκλεισε. Εφεξής, οι μετανάστες που συλλαμβάνονται στα ανοιχτά της Λέσβου κατευθύνονται σε Κέντρα κράτησης στην Χίο ή στην Αθήνα. Πριν την μεταφορά τους, μπορεί να περάσουν μερικές μέρες στο Κέντρο Κράτησης της Παγανής, πάντα σε συνθήκες κάτω των απαιτούμενων προδιαγραφών (σελίδα 13 της έκθεσης).

δ) Η έκθεση της Οργάνωσης Human Rights Watch

49. Το 2008, η Οργάνωση «Human Rights Watch» δημοσίευσε μια έκθεση 111 σελίδων, στα αγγλικά, με τον τίτλο : «Αφημένοι στην τύχη τους: η συστηματική αποτυχία προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών-

μεταναστών στην Ελλάδα». Η έκθεση περιγράφει την ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι ανήλικοι μετανάστες που εισέρχονταν στο ελληνικό έδαφος. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της «Human Rights Watch» κατά το 2008, στην Ελλάδα εισήλθαν 1.000 ασυνόδευτοι ανήλικοι. Η έκθεση αυτή αναφέρει λεπτομερώς τις ελλείψεις του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τους αιτούντες άσυλο και εστιάζεται ιδίως στην περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων. Αναφέρει ότι η συστηματική κράτηση των ανηλίκων ασυνόδευτων μεταναστών είναι μια από τις κύριες δυσλειτουργίες του ελληνικού συστήματος σχετικά με την αντιμετώπιση των ατόμων αυτών. Υποστηρίζει ότι το Υπουργείο Υγείας χρηματοδοτεί ή συγχρηματοδοτεί ένα περιορισμένο αριθμό θέσεων για την φιλοξενία ανηλίκων μεταναστών, πράγμα που εξηγεί πιθανώς την παράταση της κράτησης των ανηλίκων στα Κέντρα Κράτησης (σελίδες 53 και επ. της έκθεσης).

50. Η έκθεση αναφέρεται στα κείμενα που υιοθετήθηκαν από τα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης και στη Νομολογία του Δικαστηρίου για να συμπεράνει ότι η Ελλάδα παραλείπει να λάβει τα ελάχιστα μέτρα, σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης, για να προστατέψει τους ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες. Παρατηρεί στο σημείο αυτό ότι τα παιδιά αφήνονται ελεύθερα χωρίς να φροντίζει κανείς για την μετέπειτα φιλοξενία τους και χωρίς καμία απόπειρα εκ μέρους των Αρχών να τα προστατέψει από πιθανές βιαιότητες και εκμετάλλευση στις οποίες μπορεί να εκτεθούν (σελίδα 74 της έκθεσης).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 3 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

51. Ο προσφεύγων παραπονείται για την πλήρη απουσία μέτρων πλαισίωσης και συνοδείας προσαρμοσμένων στην ηλικία του ως ανηλίκου και στο ότι δεν συνοδεύονταν κατά την σύλληψή του, την φυλάκισή του και αφότου αφέθηκε ελεύθερος από τις εθνικές αρχές. Επίσης, καταγγέλλει τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο της Παγανής Λέσβου και το ότι κρατήθηκε μαζί με ενήλικες. Το Δικαστήριο θα εξετάσει την αιτίαση αυτή υπό το πρίσμα των άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης, που ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 3

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

Άρθρο 13

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και άν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων τους.»

A. Επί του παραδεκτού

1. Οι θέσεις των μερών

52. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα σχετικά με τις συνθήκες κράτησής του. Υπογραμμίζει ότι έλαβε ένα φυλλάδιο μεταφρασμένο στα αραβικά όπου αναφερόταν ότι μπορεί να αναφέρει τα παράπονά του στον Προϊστάμενο των Αστυνομικών Αρχών. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων ενημερώθηκε για όλα τα ένδικα μέσα, δηλαδή για την προσφυγή ενώπιον του Προϊσταμένου των Αστυνομικών Αρχών και για την προσφυγή ενώπιον των Δικαστικών Αρχών, που μπορούσε να ασκήσει. Ο προσφεύγων υπέγραψε μάλιστα το αποδεικτικό κοινοποίησης του ενημερωτικού σημειώματος.

53. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη του όχι μόνο τις προσφυγές που υπάρχουν τυπικά στην ελληνική έννομη τάξη αλλά και το πλαίσιο στο οποίο υπάρχουν καθώς και την ιδιαίτερή του κατάσταση. Συγκεκριμένα, υπογραμμίζει ότι την εποχή που έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά ήταν ασυνόδευτος ανήλικος, στερούμενος νόμιμης εκπροσώπησης και επικοινωνίας με τον εξωτερικό κόσμο. Σημειώνει ότι στην ελληνική έννομη τάξη δεν υπάρχει κανένα ένδικο μέσο που να επιτρέπει σε έναν κρατούμενο μετανάστη να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του. Ο Νόμος υπ'αρ. 3386/2005 που θεσπίζει το νομικό πλαίσιο σχετικά με την παράνομη μετανάστευση σιωπά ως προς αυτό. Ο νόμος υπ'αρ. 2776/1999 (Σωφρονιστικός Κώδικας) αφορά αυτούς που έχουν φυλακιστεί μετά από καταδίκη από ποινικό δικαστήριο και δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπως αυτή του προσφεύγοντα.

2. Η κρίση του Δικαστηρίου

54. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ένσταση αυτή συνδέεται στενά με την ουσία της αιτίας που αναφέρεται στο άρθρο 13 της Σύμβασης και αποφασίζει να την συνεκδικάσει με την ουσία της υπόθεσης.

55. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επίσης ότι οι εν λόγω αιτιάσεις δεν είναι προδήλως αβάσιμες υπό την έννοια άρθρου 35§3 της Σύμβασης και ότι δεν αντίκεινται σε κανέναν λόγο απαραδέκτου. Θα πρέπει λοιπόν να κηρυχτούν παραδεκτές.

B. Επί της ουσίας

1. Θέσεις των μερών

56. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντα στο νησί της Λέσβου ήταν σύμφωνες με τις απαιτήσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης. Οι Εθνικές Αρχές έλαβαν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την συνοδεία του ανηλίκου και την ιατρική πλαισίωσή του. Για την Κυβέρνηση, ο προσφεύγων υπερβάλει χωρίς ιδιαίτερο λόγο για τις συνθήκες κράτησής του. Παρατηρεί ότι ο προσφεύγων δεν έμεινε στο Κέντρο της Παγανής παρά για το πολύ σύντομο χρονικό διάστημα δύο ημερών. Η Κυβέρνηση παραδέχεται ότι οι συνθήκες κράτησης δεν ήταν ιδανικές και ότι η υποδομή του Κέντρου Κράτησης δεν επαρκούσε για την φιλοξενία ενός τόσο μεγάλου αριθμού ατόμων. Σημειώνει ωστόσο ότι τον Ιούλιο 2007, οι αρμόδιες αρχές έπρεπε να αντιμετωπίσουν μια μαζική άφιξη προσφύγων. Οι παράνομοι μετανάστες καταφάνανε κατά δεκάδες στο νησί της Λέσβου, πράγμα που προκάλεσε καταστάσεις δύσκολες στο Κέντρο της Παγανής.

57. Επίσης, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ούτε ο προσφεύγων ούτε ο ξάδερφός του δεν είχαν διαβατήριο ή άλλο επίσημο έγγραφο. Έτσι ήταν αντικειμενικά αδύνατον για τις αρχές να ελέγξουν αν το άτομο που συνόδευε τον προσφεύγοντα ήταν πράγματι ξάδερφός του. Η Κυβέρνηση σημειώνει ότι η αστυνομία δεν είχε κανένα λόγο να θεωρεί ότι η προσφεύγων είχε συγγενή κάποιο πρόσωπο, δηλαδή εν προκειμένω τον ξάδερφό του, αν δεν είχε γίνει ανάλογη δήλωση. Επίσης, θεωρεί ότι τα επιχειρήματα σχετικά με την πολιτική των αρχών να παρουσιάζουν τους ενηλίκους ως συνοδευόμενους ενώ δεν ήταν, δεν είναι ουδόλως θεμελιωμένα. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 19 του Προεδρικού Διατάγματος υπ'αρ. 220/2007, που επιτάσσει τις υποχρεώσεις του Κράτους προς τους ανήλικους αιτούντες άσυλο, δεν αφορούσε τον προσφεύγοντα, δεδομένου ότι αυτός συνοδευόταν από ένα μέλος της οικογένειάς του.

Επίσης, ο προσφεύγων δεν άσκησε κανένα από τα δικαιώματα που του έδινε ο νόμος, παρόλο που ενημερώθηκε γι αυτά μετά την σύλληψή του. Για την Κυβέρνηση, ο προσφεύγων προβάλλει την ηλικία του και τον ευάλωτο χαρακτήρα της κατάστασης του για να κινήσει το ενδιαφέρον για την περίπτωση του.

58. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησης στο κέντρο της Παγανής ήταν ανυπόφορες, πράγμα που επιβεβαιώνεται άνετα από τις εκθέσεις που συντάξαν τα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης και οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις. Σημειώνει ιδίως τα προβλήματα υπερπληθυσμού και την υγειονομική κατάσταση στο Κέντρο της Παγανής. Υποστηρίζει ότι το κελί του έμοιαζε με αποθήκη και ότι ήταν αναγκασμένος να κοιμάται σε ανθυγιεινά στρώματα. Ήταν επίσης αναγκασμένος να τρώει κατάχαμα, αφού το κελί δεν είχε καθόλου έπιπλα. Επίσης, ο προσφεύγων δεν είχε καμία πληροφόρηση για τις διαθέσιμες προσφυγές και την δυνατότητα να υποβάλει αίτηση πολιτικού ασύλου. Επίσης, ο προσφεύγων παρατηρεί ότι οι Αρχές τον εγκατέλειψαν τελείως στην τύχη του μετά την απόλυσή του. Θεωρεί ότι, όπως προκύπτει από τα εθνικά και διεθνή κείμενα, τα Κράτη πρέπει να τηρούν μια ιδιαίτερη υποχρέωση όσον αφορά την αντιμετώπιση των ανηλίκων ασυνόδευτων μεταναστών που βρίσκονται, κατά κανόνα σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ως προς αυτό ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες που βρίσκονται σε Τρίτη χώρα χωρίς οικογένεια και χωρίς επαφή με άτομα που θα μπορούσαν να τα βοηθήσουν, είναι πιθανά θύματα του εμπορίου ανθρώπων, εξαναγκαστικής εργασίας και άλλων μορφών εξευτελιστικών μεταχειρίσεων. Σημειώνει ότι η περίπτωσή του δεν είναι μεμονωμένη και ότι οι ελληνικές αρχές παραλείπουν συστηματικά να μεταχειρίζονται κατάλληλα τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Η διαπίστωση αυτή, κατά τον προσφεύγοντα, επιβεβαιώνεται από πολλές εκθέσεις που προέρχονται από διεθνείς οργανισμούς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ειδικεύονται στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2. *Η κρίση του Δικαστηρίου*

α) Γενικές Αρχές

59. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, μια άσχημη μεταχείριση πρέπει να έχει ένα ελάχιστο βαθμό βαρύτητας. Η κρίση αυτού του ελάχιστου ορίου είναι από φύσεως σχετική. Εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπό κρίση υπόθεσης, ιδίως

την διάρκεια της μεταχείρισης και τις σωματικές ή ψυχολογικές επιπτώσεις της, καθώς και, μερικές φορές από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλ. μεταξύ άλλων, *Van der Ven κατά Κάτω Χωρών*, αρ. 50901/99, §47, CEDH 2003-II. Το Δικαστήριο έκρινε έτσι ότι μια μεταχείριση ήταν «εξευτελιστική» γιατί ήταν ικανή να εμπνεύσει στα θύματά της αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας ικανά να τα ταπεινώσουν και να τα εξευτελίσουν (βλ. *Kudla κατά Πολωνίας [GC]*, αρ. 30210/96, §92, CEDH 2000-XI).

60. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, η υποχρέωση που επιβάλλει το άρθρο 1 στα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέλη να εγγυώνται σε κάθε πρόσωπο που υπάγεται στην δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που κατοχυρώνονται με την Σύμβαση, τους επιτάσσει να παίρνουν μέτρα ικανά να εμποδίζουν ώστε τα άτομα αυτά να υποβάλλονται σε βασανιστήρια ή σε ποινές ή σε μεταχειρίσεις απάνθρωπες ή εξευτελιστικές (βλ. *mutatis mutandis*, *Z και λοιποί κατά ηνωμένου Βασιλείου [GC]*, αρ. 29392/95, §73, CEDH 2001-V, και *A. Κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 23 Σεπτεμβρίου 1998, §22, *Recueil des arrêts et décisions 1998-VI*). Τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα συνοδεύονται αναπόφευκτα με οδύνη και ταπείνωση. Πρόκειται για ένα αναπόφευκτο γεγονός το οποίο από μόνο του δεν επιφέρει παραβίαση του άρθρου 3. Ωστόσο, η διάταξη αυτή επιβάλλει στο Κράτος να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο κρατείται σε συνθήκες σύμφωνες με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ότι οι τρόποι κράτησής του δεν το υποβάλλουν σε απόγνωση ή σε δοκιμασία τέτοιας έντασης που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο οδύνης που συνδέεται με ένα τέτοιο μέτρο και ότι, όσον αφορά τις πρακτικές απαιτήσεις της φυλάκισης, η υγείας του και η ευ-ζωία του διασφαλίζονται καταλλήλως (προαναφερθείσα *Kudla κατά Πολωνίας [GC]*, §§ 92-94, *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας, [GC]*, αρ. 59450/00, §119, CEDH 2006-IX).

61. Αν τα Κράτη μπορούν να θέτουν υπό κράτηση δυνητικούς μετανάστες με βάση «το αδιαμφισβήτητο δικαίωμά τους να ελέγχουν (...) την είσοδο και την διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτειά τους (*Amuur κατά Γαλλίας*, 25 Ιουνίου 1996, §41, *Recueil 1996-III*), το δικαίωμα αυτό πρέπει να ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης (*Mahdid και Haddar κατά Αυστρίας*, απόφ. Αρ. 74762/01, 8 Δεκεμβρίου 2005). Το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των ατόμων αυτών όταν καλείται να ελέγξει τον τρόπο εκτέλεσης του μέτρου

κράτησης υπό το πρίσμα των διατάξεων της Σύμβασης (*Riad et Idiab κατά Βελγίου*, αρ. 29787/03 και 29810/03, §100, CEDH 2008-... (αποσπάσματα).

62. Το άρθρο 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 1 της Σύμβασης πρέπει να επιτρέπει μια αποτελεσματική προστασία, ιδίως των παιδιών και των άλλων ευάλωτων ατόμων και να περιλαμβάνει εύλογα μέτρα για να εμποδίζει τις άσχημες μεταχειρίσεις τις οποίες οι Αρχές γνώριζαν ή θα όφειλαν να γνωρίζουν (*Mubilanzila Mayeka et Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, αρ. 13178/03, §53, CEDH 2006-XI, *Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 28 Οκτωβρίου 1998, §116, *Recueil 1998-VIII*). Ως προς αυτό, εναπόκειται στο Δικαστήριο να ερευνήσει αν η επίδικη νομοθεσία και πρακτική, και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόστηκαν στην υπό κρίση υπόθεση, ήταν ελλιπείς σε σημείο που να επιφέρουν παραβίαση των θετικών υποχρεώσεων που βαρύνουν το καθ' ου η προσφυγή κράτος δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης (βλ. προαναφερθείσα *Mubilanzila Mayeka et Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, § 54).

β) Εφαρμογή των αρχών στην υπό κρίση υπόθεση

ι) Ως προς το αν ο προσφεύγων συνοδεύοταν

63. Το Δικαστήριο σημειώνει εξ αρχής ότι τα μέρη δεν συμφωνούν σε ένα σημαντικό σημείο της υπόθεσης, δηλαδή το αν ο ανήλικος συνοδεύοταν ή όχι από έναν συγγενή του. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ο προσφεύγων είχε δηλώσει στις αρχές ότι συνοδεύοταν από τον ξάδερφό του τον N.M., πράγμα που επιβεβαιώνεται στην απόφαση απέλασης αυτού. Από την πλευρά του, ο προσφεύγων παρατηρεί ότι δεν δήλωσε ποτέ στις Αρχές ότι ένας συγγενής του τον συνόδευε στην ελληνική επικράτεια. Προσθέτει ότι ο τρόπος με τον οποίο οι Αρχές χειρίστηκαν το θέμα της προσωπικής του κατάστασης αποτελεί μέρος μιας γενικευμένης πρακτικής που εφαρμοζόταν εκείνη την εποχή τουλάχιστον στο νησί της Λέσβου. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι αυτό το σημείο διαφωνίας παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία στην υπό κρίση υπόθεση, από την στιγμή που οι υποχρεώσεις του κράτους ως προς την μεταχείριση των ανήλικων μεταναστών, μπορούν να διαφέρουν ανάλογα με το αν αυτοί συνοδεύονται ή όχι.

-Γενικές Αρχές για την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων

64. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι για την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων κάνει δεκτό το κριτήριο της απόδειξης «πέραν κάθε εύλογης

αμφιβολίας». Ωστόσο ποτέ δεν είχε ως σχέδιο να υιοθετήσει την στάση των εθνικών έννομων τάξεων που εφαρμόζουν το κριτήριο αυτό. Δεν είναι αρμοδιότητα του δικαστηρίου να αποφανθεί για την ενοχή με βάση το ποινικό δίκαιο ή για την αστική ευθύνη, αλλά για την ευθύνη των Κρατών σύμφωνα με την Σύμβαση. Η ιδιαιτερότητα του έργου που του αναθέτει το άρθρο 19 της Σύμβασης –να διασφαλίζει την τήρηση από πλευράς των Υψηλών Συμβαλλομένων Κρατών της υποχρέωσής τους που συνίσταται στην αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με το μέσο αυτό- καθορίζει τον τρόπο που προσεγγίζει τα θέματα απόδειξης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν υπάρχει κανένα δικονομικό εμπόδιο στο παραδεκτό αποδεικτικών στοιχείων ούτε των προκαθορισμένων τρόπων που εφαρμόζονται στην εκτίμησή τους. Το Δικαστήριο υιοθετεί τα συμπεράσματα που, κατά την άποψή του, θεμελιώνονται με ανεξάρτητη εκτίμηση του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των συμπερασμάτων που μπορεί να συνάγει από γεγονότα και παρατηρήσεις των μερών. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, η απόδειξη μπορεί να προκύπτει από μια δέσμη ενδείξεων, ή τεκμηρίων που δεν έχουν αναιρεθεί, επαρκώς σοβαρών, συγκεκριμένων και συγκλινόντων. Επίσης, ο απαραίτητος βαθμός πεποίθησης για να καταλήξει σε ένα ιδιαίτερο συμπέρασμα και, ως προς αυτό, η κατανομή του βάρους της απόδειξης συνδέονται εγγενώς με την ιδιαιτερότητα των γεγονότων, την φύση του διατυπωθέντος ισχυρισμού και το δικαίωμα της Σύμβασης που διακυβεύεται (*Natchova et autres κατά Βουλγαρίας*, [GC], αρ. 43577/98 και 43579/98, §147, CEDH 2005-VII). Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι η επαγρύπνηση του πρέπει να είναι διπλάσια σχετικά με δικαιώματα όπως αυτά που προστατεύονται με το άρθρο 3 της Σύμβασης, που απαγορεύει με όρους απόλυτους τα βασανιστήρια και τις απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχειρίσεις (βλ. *Ribitsch κατά Αυστρίας*, 4 Δεκεμβρίου 1995, §32, σειρά Α, αρ. 336).

65. Όσον αφορά τα στοιχεία που προμηθεύεται αυτεπαγγέλτως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι έχοντας υπόψη την απόλυτη φύση της προστασίας που εγγυάται το άρθρο 3, πρέπει να πειστεί ότι η εκτίμηση που κάνουν οι Αρχές του ενδιαφερόμενου Συμβαλλόμενου Κράτους είναι κατάλληλη και επαρκώς θεμελιωμένη από τα εθνικά δεδομένα και από αυτά που προέρχονται από άλλες αξιόπιστες και αντικειμενικές πηγές, όπως π.χ. από άλλα Κράτη Μέλη ή μη, από οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που είναι γνωστές για την σοβαρότητά τους. Στην άσκηση του έργου ελέγχου που του έχει ανατεθεί με βάση το άρθρο

19 της Σύμβασης, το Δικαστήριο θα υιοθετούσε μια πολύ στενή προσέγγιση όσον αφορά το άρθρο 3 στις υποθέσεις σχετικά με αλλοδαπούς που απειλούνται από απέλαση ή έκδοση αν, με την ιδιότητά του ως διεθνές δικαστήριο με έργο τον έλεγχο του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έπρεπε να λαμβάνει υπόψη του μόνο τα στοιχεία που προσκομίζουν οι εθνικές Αρχές του ενδιαφερόμενου Συμβαλλόμενου κράτους, χωρίς να συγκρίνει τα στοιχεία αυτά με αυτά που προέρχονται από άλλες πηγές αξιόπιστες και αντικειμενικές (*Salah Sheekh κατά Κάτω Χωρών*, αρ. 1948/04, § 136, CEDH 2007-I (αποσπάσματα)).

-Ως προς την περίοδο από 27 Ιουλίου 2007 μέχρι σήμερα

66. Εξετάζοντας τα ιδιαίτερα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης, το Δικαστήριο σημειώνει πρώτον ότι την στιγμή που ο προσφεύγων ζήτησε πολιτικό άσυλο, δηλαδή στις 27 Ιουλίου 2007, δεν έγινε καμία αναφορά σε μέλη της οικογένειάς του που τον συνοδεύανε στο δελτίο καταχώρησης της αίτησής του και στην σχετική στήλη. Επίσης, η βεβαίωση που χορηγήθηκε τον Αύγουστο του 2009 από την Μη-Κυβερνητική Οργάνωση «Άρσις» που ανέλαβε την φροντίδα της φιλοξενίας τους, δηλώνει ότι ο προσφεύγων έφτασε στην Αθήνα με άλλους ασυνόδευτους ανηλίκους και ότι, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, δεν τον συνόδευε κανένας ενήλικος. Η ίδια βεβαίωση αναφέρει ότι μέχρι την ημέρα εκείνη δεν είχε οριστεί κανένας κηδεμόνας, προσωρινός ή μόνιμος, για τον προσφεύγοντα. Έχοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων δεν συνοδεύοταν από κανένα συγγενή του κατά την ημερομηνία καταχώρησης της αίτησης ασύλου του, δηλαδή στις 27 Ιουλίου 2007, κατάσταση η οποία έχει παραμείνει αμετάβλητη έως σήμερα.

-Ως προς την περίοδο από 19 έως 27 Ιουλίου 2007

67. Το Δικαστήριο σημειώνει εξ αρχής ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα ως προς τις γενικές ελλείψεις που υπάρχουν στην πράξη στο σύστημα κηδεμονίας των ανήλικων μεταναστών και την κατάσταση που επικρατούσε συγκεκριμένα στο νησί της Λέσβου, τονίζεται από πολλές συγκλίνουσες εκθέσεις διεθνών οργανώσεων και Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων. Έτσι, η έκθεση που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2008 από το Γραφείο της Αθήνας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες διαπίστωσε ότι οι στατιστικές για ασυνόδευτους ανηλίκους, που έγιναν με βάση διαθέσιμα επίσημα δεδομένα, δεν ήταν πλήρεις ούτε κατάλληλες. Επίσης, ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο

Συμβούλιο της Ευρώπης ανησύχησε επειδή εξακολουθούσαν να υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις στην πρακτική σε θέματα κηδεμονίας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο (βλ. αντίστοιχα ανωτέρω παρ. 36 και 32).

68. Επιπλέον, το Γραφείο της Αθήνας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες ρητά παρατηρεί στη έκθεσή του που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2008 ότι ορισμένος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων στο νησί της Λέσβου είχαν καταχωρηθεί από τις Αρχές ως συνοδευόμενοι. Το ίδιο Γραφείο διαπίστωσε μάλιστα την συχνότητα και την ομοιότητα συγχρόνως αυτού του είδους των συμβάντων και την ύπαρξη ενός τυποποιημένου κειμένου ως προς το θέμα αυτό στις αποφάσεις απέλασης και κατέληξε ότι οι εξεταζόμενες περιπτώσεις δεν πρέπει να ήταν μεμονωμένες. Υπογραμμίζοντας ότι τέτοιου είδους συμβάντα είχαν επισημανθεί σχετικά με τις αποφάσεις απέλασης που ελήφθησαν στην Λέσβο, το Γραφείο διαπίστωσε ότι δεν πρέπει να περιορίζονταν στην περιοχή αυτή. Ανέφερε επίσης ότι η πρακτική αυτή έμοιαζε να εφαρμόζεται ελλείψει μάλιστα μια σύντομης εξέτασης της σχέσης του ανηλίκου με τον κηδεμόνα του (βλ. ανωτέρω παρ. 39).

69. Επίσης, η Μη Κυβερνητική Οργάνωση Pro-Asyl αναφέρθηκε ρητά, στην έκθεσή της που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2007, στην επίσκεψη της αποστολής της στο Κέντρο Κράτησης της Λέσβου, που έγινε τέλη Ιουλίου 2007, δηλαδή την εποχή που ο προσφεύγων κρατούνταν στο Κέντρο της Παγανής. Η έκθεση υποστηρίζει ότι ανήλικοι Αφγανοί αυθαίρετα αποδίδονταν με την αναφορά «αδερφός» ή «ξάδερφος» σε ενήλικους Αφγανούς.

70. Όσον αφορά συγκεκριμένα την υπό κρίση περίοδο, το Δικαστήριο σημειώνει τα ακόλουθα στοιχεία: πρώτον, προκύπτει από την απόφαση απέλασης του N.M. ότι οι αρχές αναφέρθηκαν στον προσφεύγοντα να ήταν ο ξάδερφός του χωρίς να κάνουν καμία πρόσθετη ιδιαίτερη αναφορά. Από τα επίσημα έγγραφα δεν προκύπτει καμμία πληροφορία για τον δεσμό συγγένειας ανάμεσα στα δύο άτομα ή για το ότι ήταν ξαδέρφια από την πλευρά της μητέρας ή του πατέρα του προσφεύγοντα. Το Δικαστήριο δίνει επίσης ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι η αναφορά «συνοδεύει τον ανήλικο ξάδερφό του» εμφανίζεται ως τυποποιημένο κείμενο στην απόφαση απέλασης. Υπενθυμίζει ότι το Γραφείο της Αθήνας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες ανέφερε ήδη την ύπαρξη τυποποιημένου κειμένου στις αποφάσεις απέλασης, το οποίο χρησιμοποιούσαν οι ελληνικές αρχές για να χαρακτηρίσουν ως

συνοδευόμενους ανήλικους μετανάστες που στην πραγματικότητα ήταν ασυνόδευτοι.

71. Κατά δεύτερον, οι εθνικές αρχές βασίστηκαν μόνο στις δηλώσεις του προσφεύγοντα ο οποίος φέρεται να έχει χαρακτηρίσει τον Ν.Μ. ως ξάδερφό του. Όμως, όπως προκύπτει από τον φάκελο, ο προσφεύγων δεν μιλούσε αγγλικά και η επικοινωνία με τις αστυνομικές αρχές γινόταν μόνο με την βοήθεια ενός συμπατριώτη του που είχε συλληφθεί από την αστυνομία, που σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης, είχε αναλάβει καθήκοντα διερμηνέα. Επιπλέον, καμία συνέντευξη δεν έγινε ανάμεσα στον Ν.Μ., τον προσφεύγοντα και τις αστυνομικές Αρχές με σκοπό να λάβουν περισσότερες πληροφορίες για την προσωπική τους κατάσταση και να αποδειχθεί με μεγαλύτερη βεβαιότητα ο συγγενικός δεσμός που υπήρχε μεταξύ τους.

72. Έτσι το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι ο συγγενικός δεσμός ανάμεσα στον Ν.Μ και τον προσφεύγοντα αποδείχτηκε από τις αρμόδιες Αρχές μέσω μιας τυχαίας διαδικασίας που δεν περιβαλλόταν από καμία εγγύηση που να επιτρέπει το συμπέρασμα ότι αυτός ήταν πράγματι ένας συνοδευόμενος ανήλικος. Όμως, το Δικαστήριο σημειώνει τις σημαντικές συνέπειες που προκύπτουν στην προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντα από την απόφαση των Αρχών να τον συνδέσουν με ένα άλλο ενήλικο που υποτίθεται ότι αναλάμβανε τα καθήκοντα κηδεμόνα και το καθήκον να τον εκπροσωπεί απέναντι στις Αρχές. Επίσης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι εκτός από την αναφορά στον Ν.Μ κατά την στιγμή της σύλληψης του προσφεύγοντα και την απόφαση της απέλασής του, η Κυβέρνηση δεν έδωσε καμία άλλη εξήγηση για την τύχη του ατόμου αυτού αφοτου αφέθηκε ελεύθερο.

73. Τέλος το Δικαστήριο αναφέρεται στην ανωτέρω κρίση του σχετικά με την κατάσταση του προσφεύγοντα για την περίοδο από 27 Ιουλίου 2007 μέχρι σήμερα. Πράγματι, η απουσία κηδεμόνα για μια τόσο μεγάλη περίοδο δεν μπορεί παρά να ενισχύσει την εκδοχή του για την προηγούμενη περίοδο. Σύμφωνα με τα προηγούμενα στοιχεία, που λαμβάνονται υπόψη υπό το φως των εκθέσεων που συνέταξαν οι διεθνείς οργανισμοί και οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις για το σχετικό θέμα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η θέση της Κυβέρνησης, ότι δηλαδή ο προσφεύγων ήταν συνοδευόμενος ανήλικος, δεν αποδεικνύεται όσον αφορά την περίοδο από 19 έως 27 Ιουλίου 2007. Το Δικαστήριο θεωρεί επομένως τον προσφεύγοντα όσον αφορά την επίδικη περίοδο ως ασυνόδευτο ανήλικο.

ii . Ως προς το θέμα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων

74. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το θεμέλιο του κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων που διατυπώνεται στο άρθρο 35 §1 της Σύμβασης συνίσταται στο ότι πριν να προσφύγει σε διεθνές δικαστήριο, ο προσφεύγων πρέπει να έχει δώσει στο ένοχο Κράτος την δυνατότητα να επανορθώσει τις επικαλούμενες παραβιάσεις με εθνικά μέσα, χρησιμοποιώντας τα δικαστικά μέσα που προσφέρει η εθνική νομοθεσία, αρκεί αυτά να είναι αποτελεσματικά και επαρκή (βλ. μεταξύ άλλων, *Fressoz et Roire κατά Γαλλίας [GC]*, αρ. 29183/95, §37, CEDH 1999-I). Πράγματι, το άρθρο 35 §1 της Σύμβασης επιβάλλει την εξάντληση ενδίκων μέσων που είναι συγχρόνως σχετικά με τις επίδικες παραβιάσεις, διαθέσιμα και κατάλληλα. Πρέπει να υπάρχουν με ασφαλή βαθμό βεβαιότητας όχι μόνον στην θεωρία αλλά και στην πράξη, διαφορετικά στερούνται της επιθυμητής αποτελεσματικότητας και προσβασιμότητας. Εναπόκειται στο καθ' ου η προσφυγή κράτος να αποδείξει ότι πληρούνται οι απαιτήσεις αυτές (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Dalia κατά Γαλλίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, §38, *Recueil* 1998-I).

75. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι πρέπει να εφαρμόζει τον κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων λαμβάνοντας δεόντως υπόψη το πλαίσιο: τον μηχανισμό της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που τα συμβαλλόμενα Μέρη συμφώνησαν να συστήσουν. Αναγνώρισε έτσι ότι ο κανόνας αυτός πρέπει να εφαρμόζεται με κάποια ελαστικότητα και χωρίς υπερβολικό φορμαλισμό (βλ. μεταξύ άλλων *Cardot κατά Γαλλίας*, 19 Μαρτίου 1991, §34, σειρά Α αρ. 200 και *Castelles κατά Ισπανίας*, 23 Απριλίου 1992, §27, σειρά Α, αρ. 232).

76. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει χρήσιμο να υπενθυμίσει πρώτον ότι έχει ήδη συμπεράνει το απαράδεκτο προσφυγών σχετικά με τις συνθήκες κράτησης επειδή οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν τα εθνικά ένδικα μέσα. Συγκεκριμένα, στις αποφάσεις *Vaden κατά Γαλλίας* (αρ. 35115/03, §§30-33, 29 Μαρτίου 2007) και *Τσιβής κατά Ελλάδας* (αρ. 11553/05, §§18-20, 6 Δεκεμβρίου 2007), οι προσφεύγοντες δεν είχαν ιδίως κάνει χρήση των προσφυγών που προβλεπόταν από το άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (προσφυγή στον Εισαγγελέα τον αρμόδιο για την εκτέλεση των ποινών και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας) και από τα άρθρα 6 και 86 του Νόμου υπ'αρ. 2776/1999 (προσφυγή στον Εισαγγελέα-Επόπτη των Φυλακών, προσφυγή στο Πειθαρχικό Συμβούλιο της Φυλακής και έφεση στο Δικαστήριο εκτέλεσης

των ποινών). Όμως οι προηγούμενες υποθέσεις διαφέρουν σαφώς από την παρούσα, λόγω του ότι αφορούν άτομα που εκτίουν ποινές στερητικές της ελευθερίας μετά από την ποινική τους καταδίκη. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση δεν υποστηρίζει ότι ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας ή ο Νόμος υπ'αρ. 2776/1999 μπορούσαν να εφαρμοστούν κατ' αναλογία στην υπό κρίση υπόθεση, σχετικά με την προσωρινή κράτηση του προσφεύγοντα ενόψει της διοικητικής του απέλασης. Εμπάσει περιπτώσει, το ενημερωτικό φυλλάδιο που δόθηκε από τις Αρχές στον προσφεύγοντα δεν ανέφερε παρά την προσφυγή στον προϊστάμενο της Αστυνομίας και τις ενστάσεις ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου.

77. Όσον αφορά την προσφυγή στον Προϊστάμενο της Αστυνομίας, την οποία ανέφερε η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο σημειώνει πρώτον ότι το ενημερωτικό φυλλάδιο που δινόταν στους ενδιαφερόμενους και ανέφερε την δυνατότητα αυτή δεν ανέφερε την διαδικασία που έπρεπε να ακολουθηθεί. Εξάλλου, καμία πληροφορία δεν είχε δοθεί σχετικά με το αν ο Προϊστάμενος της Αστυνομίας υποχρεούταν να απαντήσει σε μια καταγγελία και αν ναι, σε ποια προθεσμία. Ως προς το θέμα αυτό το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το 2008, η Επιτροπή CPT ανέφερε ότι στην Ελλάδα δεν υπήρχε μια πραγματική Ανεξάρτητη Αρχή αρμόδια να επιθεωρεί τους χώρους κράτησης των Δυνάμεων της Τάξης (βλ. ανωτέρω, παρ.30). Εξάλλου το Δικαστήριο αναρωτιέται επίσης για το αν ο Προϊστάμενος της Αστυνομίας αποτελεί αρχή που πληρεί τις προϋποθέσεις της αμεροληψίας και αντικειμενικότητας που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματικότητα της προσφυγής.

78. Όσον αφορά το Νόμο υπ'αρ. 3386/2005 στον οποίο αναφέρεται η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι επιτρέπει στα Δικαστήρια να εξετάσουν την απόφαση για την κράτηση ενός παράνομου μετανάστη με μόνη βάση τον κίνδυνο απόδρασης ή τον κίνδυνο για την δημόσια τάξη. Τα δικαστήρια δεν είναι εξουσιοδοτημένα να εξετάσουν τις συνθήκες διαβίωσης στα Κέντρα κράτησης για παράνομους αλλοδαπούς και να διατάξουν την απελευθέρωση ενός κρατουμένου υπό το πρίσμα αυτό.

79. Τέλος, το Δικαστήριο δίνει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο τη παρούσας υπόθεσης. Ο προσφεύγων ήταν ανήλικος χωρίς νόμιμη εκπροσώπηση κατά την κράτησή του. Επίσης το ενημερωτικό φυλλάδιο που του δόθηκε ήταν συνταγμένο στα αραβικά. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα, η μητρική του γλώσσα ήταν τα περσικά (φαρσί), πράγμα το οποίο δεν αμφισβητείται από την Κυβέρνηση. Συνεπώς, το

Δικαστήριο δεν μπορεί να θεωρήσει ότι το ενημερωτικό φυλλάδιο που αναφέρει διαθέσιμες προσφυγές, ήταν κατανοητό για τον προσφεύγοντα. Επίσης, ο προσφεύγων δεν παραπονείται για την προσωπική του κατάσταση στο Κέντρο της Παγανής παρά για ένα μόνο σημείο: το ότι κρατούνταν μαζί με ενήλικους. Τα άλλα σημεία της αιτιάσής του αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης που επικρατούσαν στο Κέντρο και που ήταν ίδιες για το σύνολο των κρατουμένων.

80. Με βάση τα ανωτέρω, *force est à la Cour* το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να απορρίψει την ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με την μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων σχετικά με τις συνθήκες της κράτησής του.

iii. Ως προς τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο Κράτησης της Παγανής

81. Το Δικαστήριο σημειώνει πρώτον, ότι δεν μπορεί να αποφανθεί με βεβαιότητα στο αν ο προσφεύγων τέθηκε υπό κράτηση με ενήλικους ή όχι. Επίσης, διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων παραπονείται ιδίως για σοβαρά προβλήματα υπερπληθυσμού, υγιεινής και έλλειψη επαφής με τον εξωτερικό κόσμο στο κέντρο Κράτησης της Παγανής. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για την γενική κατάσταση του Κέντρου, όπου κρατήθηκε επί δύο μέρες, ενισχύονται από πολλές συγκλίνουσες εκθέσεις του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη, της CPT, καθώς και πολλών διεθνών οργανώσεων και Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων. Αν μερικές από τις εκθέσεις αυτές περιγράφουν καταστάσεις μεταγενέστερες του 2007, έτος κατά το οποίο κρατήθηκε ο προσφεύγων στο Κέντρο της Παγανής, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η CPT αναφέρει στην έκθεση της που δημοσιεύθηκε στις 30 Ιουνίου 2009 ότι η υποδομή του Κέντρου κράτησης για τους παράνομους μετανάστες στην Λέσβο δεν έχει αλλάξει από την επίσκεψή της τον Φεβρουάριο του 2007 (βλ. ανωτέρω παρ. 30). Επίσης, κατά την περίοδο που ο προσφεύγων κρατήθηκε στην Παγανή, δηλαδή κατά τον Ιούλιο του 2007, είχε ήδη σημειωθεί μια μεγάλη αύξηση του αριθμού των κρατουμένων μεταναστών, πράγμα που αναμφισβήτητα επηρέασε την ποιότητα των συνθηκών κράτησης. Το Δικαστήριο σημειώνει στο σημείο αυτό ότι, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, κατά το καλοκαίρι του 2007, οι αρμόδιες αρχές είχαν να αντιμετωπίσουν μια μαζική άφιξη προσφύγων, πράγμα που προκάλεσε δύσκολες στον χειρισμό τους καταστάσεις στο Κέντρο της Παγανής (βλ. ανωτέρω παρ. 56). Από τον φάκελο προκύπτει ότι η κατάσταση αυτή δεν βελτιώθηκε τα επόμενα χρόνια (βλ. ανωτέρω παρ. 37). Το Δικαστήριο θεωρεί επομένως ότι και οι

μεταγενέστερες του 2007 εκθέσεις μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά συμπληρωματικό τρόπο στα πλαίσια της παρούσας υπόθεσης.

82. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τον υπερπληθυσμό, η CPT διαπίστωσε ότι το 2008 κρατούνταν επτακόσιοι είκοσι οκτώ μετανάστες στο Κέντρο που το αποτελούσαν πέντε μεγάλες αποθήκες. Αυτό είχε μέγιστη χωρητικότητα φιλοξενίας για τριακόσια άτομα. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες παρατήρησε ότι το 2007, το Κέντρο της Παγανής φιλοξενούσε αριθμό προσώπων μεγαλύτερο από αυτόν της χωρητικότητάς του. Η Οργάνωση Amnesty International ανέφερε την έλλειψη αρκετών θέσεων για τους ανηλίκους, ενώ οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, αναφερόμενοι στην περίοδο από τον Αύγουστο ως τον Οκτώβριο του 2009, σημείωσαν ότι ο αριθμός των κρατουμένων ήταν τέσσερις φορές μεγαλύτερος από την δυνατότητα φιλοξενίας του Κέντρου της Παγανής (βλ. αντίστοιχα ανωτέρω παρ. 30, 37, 45 και 46).

83. Όσον αφορά την υγειονομική κατάσταση του Κέντρου, τα συμπεράσματα ορισμένων οργάνων από τους προαναφερθέντες οργανισμούς αναφέρουν αξιοθρήνητες συνθήκες κράτησης. Συγκεκριμένα, η CPT αναφέρει ότι πάνω από εκατό άτομα μοιραζόντουσαν δύο τουαλέτες και ότι οι κρατούμενοι έπρεπε να μοιράζονται στρώματα ή ακόμα να κοιμούνται κατάχαμα. Για την CPT, το Κέντρο Κράτησης της Παγανής αποτελούσε «κίνδυνο υγείας τόσο για τους κρατουμένους όσο και για το προσωπικό». Όσο για το Γραφείο της Αθήνας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, διαπίστωσε την ανεπάρκεια των τουαλετών και των ντους. Ανέφερε επίσης την αηδιαστική οσμή που επικρατούσε στους χώρους και ότι νερό έτρεχε στους διαδρόμους. Η οργάνωση Γιατροί Χωρίς Σύνορα διαπίστωσε ότι το ποσοστό αποχωρητηρίων και ντους ήταν κατώτερο από τις εθνικές και διεθνείς προδιαγραφές. Ειδικότερα, στο Κέντρο κράτησης υπήρχε ένα αποχωρητήριο για είκοσι άτομα και ένα ντους για πενήντα άτομα. Η κατάσταση χειρότερη στις περιόδους υπερπληθυσμού, αφού δεν υπήρχε παρά ένα διαθέσιμο αποχωρητήριο και ντους για εκατόν πενήντα άτομα. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα αναφέρουν, στην έκθεσή τους που δημοσιεύτηκε το 2010, ότι η συμφόρηση στις τουαλέτες και στα ντους προκαλούσε μερική πλημμύρα στο έδαφος στο οποίο ήταν στοιβαγμένα τα στρώματα (βλ. αντίστοιχα ανωτέρω παρ. 30, 37, 47).

84. Τέλος, όσον αφορά την δυνατότητα διασκέδασης και γενικότερα, επαφής με τον εξωτερικό κόσμο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο

προσφεύγων κρατήθηκε για δύο μέρες στο Κέντρο της Παγανής. Επομένως, η επικαλούμενη έλλειψη επαφής με τον εξωτερικό κόσμο δεν μπορούσε να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην προσωπική του κατάσταση. Το Δικαστήριο θεωρεί ωστόσο, χρήσιμο να εξετάσει και αυτό το θέμα προκειμένου να αντιληφθεί το πλαίσιο στο οποίο ο προσφεύγων κρατήθηκε. Αναφέρεται ιδίως στα συμπεράσματα της CPT καθώς και του Γραφείου της Αθήνας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών, των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και της Οργάνωσης «Pro Asyl». Ειδικότερα το πρώτο διαπίστωσε ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν δικαίωμα σε καμία δραστηριότητα και περνούσαν την ώρα τους με το να κοιμούνται και να χαζεύουν στα κελιά τους. Παρατήρησε μάλιστα ότι η πρόσβαση στους ασθενείς από μια αποστολή των Γιατρών χωρίς Σύνορα ήταν δυνατή μόνον μέσα από πόρτες με κάγκελα. Από την πλευρά της, η Οργάνωση Pro Asyl τόνισε την έλλειψη διαθέσιμων τηλεφωνικών συσκευών και τις δυσκολίες των κρατουμένων να έχουν επαφή με τον εξωτερικό κόσμο (βλ. αντίστοιχα ανωτέρω παρ. 30 και 41). Το Δικαστήριο σημειώνει στο σημείο αυτό ότι έχει ήδη συμπεράνει τις παραβιάσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης, λόγω των ανεπαρκειών σε θέματα δραστηριοτήτων αναψυχής για τους μετανάστες που κρατούνταν στην Ελλάδα εν όψει της απέλασής τους (βλ. *Tabesh κατά Ελλάδας*, αρ. 8256/07, §43, 26 Νοεμβρίου 2009, *S.D. κατά Ελλάδας*, αρ. 53541/07, §51, 11 Ιουνίου 2009).

85. Εν ολίγοις, τα προαναφερθέντα στοιχεία, περιγράφουν τις συνθήκες κράτησης που ήταν προδήλως κάτω από τις προδιαγραφές που επιβάλλουν τα διεθνή κείμενα επί του θέματος και ιδίως, κάτω από τις απαιτήσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη του συμπληρωματικά τα ακόλουθα στοιχεία: το 2009, η CPT χαρακτήρισε ως «άθλιες» τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο της Παγανής. Επίσης, στην έκθεσή του που δημοσιεύθηκε το 2010, διαπίστωσε ότι το εν λόγω Κέντρο «ήταν ανθυγιεινό πέρα από κάθε περιγραφή και οι συνθήκες κράτησης για ορισμένους, αν όχι για όλους τους παράνομους μετανάστες, μπορούσαν αναμφισβήτητα να χαρακτηριστούν ως απάνθρωπες και εξευτελιστικές» (βλ. ανωτέρω παρ. 30 και 31). Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο δίνει ιδιαίτερη σημασία στα βίαια γεγονότα που συνέβησαν στο Κέντρο το 2009, λόγω των άθλιων συνθηκών κράτησης. Όπως αναφέρουν οι Οργανώσεις Amnesty International και Γιατροί Χωρίς Σύνορα, μεγάλος αριθμός κρατουμένων άρχισε απεργία πείνας για να διαμαρτυρηθούν κατά των συνθηκών κράτησης και ξέσπασαν συγκρούσεις. Οι εκθέσεις της CPT και

των Γιατρών χωρίς Σύνορα αναφέρουν ότι το 2009 οι αρχές έκλεισαν το Κέντρο Κράτησης της Παγανής (βλ. ανωτέρω παρ. 31 και 48).

86. Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του το επιχείρημα της Κυβέρνησης, ότι δηλαδή ο προσφεύγων κρατήθηκε στην Παγανή για πολύ περιορισμένη περίοδο, δύο ημέρες. Όμως, υπενθυμίζει ότι η εκτίμηση του ελάχιστου ορίου σοβαρότητας που πρέπει να αγγίξει μια άσχημη μεταχείριση για να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 3 είναι σχετική εκ φύσεως. Εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης (*Labita κατά Ιταλίας [GC]*, αρ. 26772/95, §120, CEDH 2000-IV) και ιδίως την φύση και το πλαίσιο της μεταχείρισης, την διάρκειά της και τις σωματικές ή ψυχολογικές επιπτώσεις της, καθώς και ορισμένες φορές από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση υγείας του θύματος (*Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. 33394/96, §24, CEDH 2001-VII, *Mikadzé κατά Ρωσίας*, αρ. 52697/99, §108, 7 Ιουνίου 2007). Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του ότι ο προσφεύγων λόγω της ηλικίας του και της προσωπικής του κατάστασης, βρισκόταν σε άκρως ευάλωτη κατάσταση. Από τον φάκελο προκύπτει ότι οι αρμόδιες αρχές δεν ενδιαφέρθηκαν καθόλου για την ιδιαίτερη κατάσταση του όταν τον έθεσαν υπό κράτηση. Επίσης, οι συνθήκες κράτησης στο Κέντρο Παγανής, ιδίως όσον αφορά την φιλοξενία, την υγιεινή και την υποδομή ήταν τόσο σοβαρές που προσβάλλανε την ίδια την έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Συνεπώς, οι ίδιες αναλύονται, και χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια της κράτησης, σε εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3.

iv. Ως προς την μεταγενέστερη της απόλυσης του προσφεύγοντα περίοδο

87. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η κατάσταση του προσφεύγοντα χαρακτηριζόταν από το νεαρό της ηλικίας του, το ότι ήταν αλλοδαπός σε κατάσταση παρανομίας σε μια άγνωστη χώρα, ότι δεν συνοδευόταν και επομένως είχε αφεθεί στην τύχη του. Ως προς την απόλυτη προστασία του άρθρου 3 της Σύμβασης, θα πρέπει, σύμφωνα με το Δικαστήριο, να σημειωθεί ότι τα στοιχεία αυτά είναι καθοριστικά στην υπό κρίση υπόθεση και ότι επικρατούν σε σχέση με την ιδιότητα του προσφεύγοντα ως αλλοδαπού σε παράνομη διαμονή. Αναμφισβήτητα ανήκει στις πιο ευάλωτες κατηγορίες ανθρώπων της κοινωνίας και εναπόκειται στο Ελληνικό κράτος να τον προστατέψει και να αναλάβει την φροντίδα του με την υιοθέτηση των καταλλήλων μέτρων με βάση τις θετικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 3 (βλ. προαναφερθείσα *Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, § 55).

88. Όσον αφορά την περίοδο την μεταγενέστερη της 27^{ης} Ιουλίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων υπέβαλε την αίτηση ασύλου του, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το δελτίο καταχώρησής του δεν αναφέρει κανένα μέλος της οικογένειάς του που να τον συνοδεύει. Όμως δεν προκύπτει από τον φάκελο ότι οι Αρχές και ιδίως η Εισαγγελία ανηλίκων, ανέλαβαν μεταγενέστερες ενέργειες για να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις που απορρέουν ιδίως από το άρθρο 19 του Προεδρικού Διατάγματος υπ'αρ. 220/2007 και για να του εξασφαλίσουν τον ορισμό κηδεμόνα.

89. Στο σημείο αυτό το Δικαστήριο σημειώνει ότι τόσο ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για του πρόσφυγες και η Amnesty International αναφέρουν ότι σοβαρές ελλείψεις εξακολουθούν να υπάρχουν στην πράξη σχετικά με την κηδεμονία ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες έχει ήδη διαπιστώσει με έντονη ανησυχία ότι οι Έλληνες Εισαγγελείς, παρόλο που ορίζονται από το Νόμο ως προσωρινοί κηδεμόνες των ανηλίκων αιτούντων άσυλο, δεν παρεμβαίνουν παρά σπάνια στα θέματα τα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης και υποδοχής αυτών (βλ. ανωτέρω παρ. 32). Το Δικαστήριο σημειώνει ότι σύμφωνα με την βεβαίωση της οργάνωσης «Άρσις», μέχρι σήμερα δεν ορίστηκε κανένας κηδεμόνας στον προσφεύγοντα παρόλο που επισημάνθηκε στην Εισαγγελία ανηλίκων να δείξει προσοχή στην περίπτωση του.

90. Όσον αφορά την περίοδο που μεσολάβησε ανάμεσα στην απόλυση του προσφεύγοντα και την κατάθεση της αίτησης ασύλου του, το Δικαστήριο αναφέρεται πρώτον στις εκθέσεις που έχουν συντάξει οι Οργανώσεις «Pro Asyl» και «Άρσις». Η πρώτη αναφέρει ότι κατά την επίσκεψή της στο Κέντρο Κράτησης της Παγανής, τριάντα Αφγανοί ανήλικοι που κρατούνταν εκεί αφέθηκαν ελεύθεροι στις 20 και 21 Ιουλίου 2007, συγχρόνως με τον προσφεύγοντα. Η έκθεση της «Pro Asyl» αναφέρει ότι ορισμένοι από αυτούς πέρασαν την νύχτα στο λιμάνι της Λέσβου, επειδή δεν είχαν εισιτήριο για την Αθήνα (βλ. ανωτέρω παρ. 42). Από την πλευρά της, η οργάνωση «Άρσις» βεβαιώνει ότι ο προσφεύγων απευθύνθηκε σε αυτήν με το που έφτασε στην Αθήνα χάρις σε πληροφορίες που πήρε από μια Μη-Κυβερνητική Οργάνωση («Προσφυγή») στο νησί της Λέσβου. Η οργάνωση «Άρσις» ανέλαβε την φιλοξενία του στην Αθήνα και την υποστήριξή του για να υποβάλει αίτηση ασύλου.

91. Επίσης ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη ανέφερε επίσης, όσον αφορά ιδιαίτερα τους ασυνόδευτους ανήλικους που κρατούνταν στην Παγανή, ότι μετά την απόλυσή τους δεν είχε προβλεφθεί καμία φιλοξενία. Δεν υπήρχε καμία πολιτική για την αναζήτηση των οικογενειών τους, την ανάληψη της φροντίδας για την αναχώρησή τους στην Αθήνα και γενικά, για την διασφάλιση των ελαχίστων για την επιβίωσή τους. Τέλος, το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη του μια έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2008, από την οργάνωση «Human Rights Watch» και με τον τίτλο : «Αφημένοι στην τύχη τους: η συστηματική αποτυχία της προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών-μεταναστών στην Ελλάδα». Η Έκθεση αναφέρει μεταξύ άλλων, την μεταχείριση που επιφύλασσόταν συχνά σε ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες μετά την απόλυσή τους από τις ελληνικές αρχές. Παρατηρεί ότι παιδιά αφήνονταν ελεύθερα χωρίς να λαμβάνεται κανένα μέτρο όσον αφορά την μεταγενέστερη φιλοξενία τους και χωρίς καμία προσπάθεια των Αρχών να τα προστατεύσουν από ενδεχόμενες βιαιότητες ή πράξεις εκμετάλλευσης των οποίων μπορεί να έπεφταν θύματα (βλ. αντίστοιχα ανωτέρω παρ. 26 και 50).

92. Από τα προηγούμενα στοιχεία προκύπτει ότι ο προσφεύγων εγκαταλείφθηκε στην τύχη του μετά την απελευθέρωσή του από τις ελληνικές αρχές. Η φιλοξενία του και γενικά, η ανάληψη της φροντίδας του διασφαλίστηκαν μόνο από Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Λέσβο ή στην Αθήνα που ενδιαφέρθηκαν για την περίπτωση του πριν και μετά την άφιξή του στην Αθήνα. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι λόγω της συμπεριφοράς των Αρχών που έδειξαν αδιαφορία απέναντι στον προσφεύγοντα, αυτός αναγκάστηκε να υποστεί βαθύ άγχος και ανησυχία, ιδίως κατά την στιγμή που αφέθηκε ελεύθερος μέχρι την ανάληψη της φροντίδας του από την Οργάνωση «Άρσις». Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο σημειώνει τις δηλώσεις της οργάνωσης «Άρσις», σύμφωνα με τις οποίες, ο προσφεύγων, όταν έγινε δεκτός στο Κέντρο φιλοξενίας για ανηλικούς, δυσκολευόταν να κοιμηθεί χωρίς φως, μιλούσε με δυσκολία και ήταν πολύ αδύνατος.

93. Το Δικαστήριο θεωρεί επίσης χρήσιμο να παραπέμψει στις πρόσφατες παρατηρήσεις του στη υπόθεση *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, [GC], (αρ. 30696/09, 21 Ιανουαρίου 2011). Ανέφερε την «περιβόητη αβεβαιότητα και ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα» και καταλόγισε ευθύνη στις ελληνικές αρχές «λόγω της παθητικότητάς τους», όσον αφορά ιδίως τις «συνθήκες στις οποίες βρέθηκε ο M.S.S. για μήνες, ζώντας στον δρόμο, χωρίς πόρους, χωρίς

πρόσβαση σε τουαλέτες, μη έχοντας κανένα μέσο να ανταποκριθεί στις βασικές του ανάγκες» (*M.S.S. προαναφερθείσα*, §§ 259 και 263).

94. Με βάση τα ανωτέρω, τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης οδηγούν το Δικαστήριο να συμπεράνει ότι λόγω κυρίως των παραλείψεων των αρμοδίων αρχών ως προς την παρακολούθηση και την πλαισίωση του προσφεύγοντα, το όριο σοβαρότητας που απαιτείται από το άρθρο 3 της Σύμβασης έχει επιτευχθεί στην υπό κρίση υπόθεση όσον αφορά την μεταγενέστερη της απελευθέρωσής του περίοδο.

ν. *Συμπέρασμα*

95. Με βάση τα ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι τόσο οι συνθήκες κράτησης στις οποίες υποβλήθηκε ο προσφεύγων στο Κέντρο της Παγανής όσο και οι παραλείψεις των Αρχών να αναλάβουν την φροντίδα του ως ασυνόδευτου ανηλίκου μετά την απελευθέρωσή του ισοδυναμούν με εξευτελιστική μεταχείριση. Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

96. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω συλλογισμούς σχετικά με το θέμα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι το Κράτος παραβίασε επίσης τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το άρθρο 13 της Σύμβασης.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

97. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι η σύλληψή του, η κράτησή του και η απόφαση απέλασής του παραβίασαν πλήρως την ιδιότητά τους ως ασυνόδευτου ανηλίκου σε παράνομη διαμονή στην χώρα υποδοχής. Επίσης, παραπονείται ότι οι εθνικές Αρχές δεν τον πληροφόρησαν επαρκώς για τους λόγους της σύλληψής τους και τις προσφυγές που μπορούσε ενδεχομένως να ασκήσει ως προς αυτό.

98. Το Δικαστήριο θεωρεί σκόπιμο να εξετάσει τις αιτιάσεις αυτές υπό το πρίσμα του άρθρου 5 §1 στ), 2 και 4 της Σύμβασης που ορίζει τα εξής :

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακόλουθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

(...)

στ) εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.

2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορήται κατά το δυνατόν συντομότερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν.
(...)

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ίνα τούτο αποφασίσει εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

A. Επί του παραδεκτού

99. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι αιτιάσεις αυτές δεν είναι προδήλως αβάσιμες υπό την έννοια άρθρου 35§3 της Σύμβασης και ότι δεν αντίκεινται σε κανέναν λόγο απαραδέκτου. Θα πρέπει λοιπόν να κηρυχτούν παραδεκτές.

B. Επί της ουσίας

1. Ως προς το άρθρο 5 §1 στ) της Σύμβασης

α) Θέσεις των μερών

100. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η κράτηση ενός αλλοδαπού στα πλαίσια της διοικητικής απέλασης, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αποτελεί ποινή που τιμωρεί μια παράβαση, αλλά μέτρο για να διασφαλιστεί η εκτέλεση της απέλασης και δεν μπορούσε εκείνη την εποχή, σε καμία περίπτωση, να υπερβεί τους τρεις μήνες. Υποστηρίζει ότι η θέση του προσφεύγοντα υπό κράτηση ήταν νόμιμη και στηριζόταν στο άρθρο 76 του νόμου υπ'αρ. 3386/2005. Για την Κυβέρνηση, η αστυνομία ενήργησε στο πλαίσιο που ήταν προδιαγραμμένο από το Νόμο και ο προσφεύγων τέθηκε υπό κράτηση μόνο για δύο ημέρες.

101. Ο προσφεύγων ανταπαντά ότι το διεθνές δίκαιο σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών προβλέπει ότι η θέση των ανηλίκων υπό κράτηση διατάχτηκε ως μέτρο έσχατης ανάγκης. Προσθέτει ότι όσον αφορά το εθνικό δίκαιο, ο νόμος υπ' αρ. 3386/2005 δεν κάνει καμία διάκριση μεταξύ ανηλίκων και ενηλίκων. Στην πράξη η συνέπεια της έλλειψης αυτής είναι η θέση υπό κράτηση κάθε μετανάστη που εισέρχεται παράνομα στην ελληνική επικράτεια ανεξάρτητα από την ηλικία του και την ιδιαίτερη

κατάστασή του. Για τον προσφεύγοντα, η κράτησή του δεν εξυπηρετούσε το απώτερο συμφέρον του ως ανηλίκου. Οι Αρχές δεν το έλαβαν υπόψη τους παρά για να εγγυηθούν την απέλασή του. Έτσι αγνόησαν ολοκληρωτικά τις ολέθριες συνέπειες που θα είχε στην ψυχολογική του κατάσταση η θέση του υπό κράτηση κάτω από αξιοθρήνητες συνθήκες στο Κέντρο της Παγανής. Τέλος, ο προσφεύγων σημειώνει ότι επιθυμούσε να υποβάλει αίτηση ασύλου αλλά ότι οι εθνικές Αρχές δεν του πρόσφεραν την δυνατότητα αυτή κατά την κράτησή του. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, οι Αρχές δεν έπρεπε να εφαρμόσουν το Νόμο υπ'αρ. 3386/2005 χωρίς να λάβουν υπόψη ότι ήταν δυνητικά αιτών άσυλο.

β) Κρίση του Δικαστηρίου

102. Εξετάζοντας τον σκοπό και το αντικείμενο του άρθρου 5 στο πλαίσιό του και τα στοιχεία διεθνούς δικαίου, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του την διάταξη αυτή στο σύστημα της Σύμβασης : καθιερώνει ένα θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, δηλαδή την προστασία του ατόμου κατά των αυθαίρετων προσβολών που επιφέρει το Κράτος στην ελευθερία του (βλ. *Ιδίως, Winterwerp κατά Κάτω Χωρών*, 24 Οκτωβρίου 1979, § 37, σειρά Α αρ. 33).

103. Αν ο γενικός κανόνας που αναπτύσσεται στο άρθρο 5§1 είναι ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία , η παράγραφος στ) προβλέπει μια εξαίρεση επιτρέποντας στα Κράτη να περιορίζουν την ελευθερία των αλλοδαπών στα πλαίσια του ελέγχου της μετανάστευσης. Έτσι, όπως το Δικαστήριο έχει ήδη παρατηρήσει, υπό την επιφύλαξη των υποχρεώσεών τους με βάση την Σύμβαση, τα Κράτη χαίρουν ενός «αναμφισβήτητου δικαίωματος να ελέγχουν κυρίαρχα την είσοδο και την διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους» (*Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 15 Νοεμβρίου 1996, §73, Recueil 1996-V, *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αρ. 13229/03, §64, CEDH 2008-...).

104. Έχει παγιωθεί στην Νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τα εδάφια του άρθρου 5 §1 ότι κάθε στέρηση της ελευθερίας θα πρέπει όχι μόνο να υπάγεται σε μια από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στα εδάφια α) έως στ), αλλά και να είναι «κανονική». Όσον αφορά το κατά πόσο είναι κανονική μια κράτηση, συμπεριλαμβανόμενης της τήρησης των «νόμιμων οδών», η Σύμβαση παραπέμπει ως επί το πλείστον στην εθνική νομοθεσία και καθιερώνει την υποχρέωση της τήρησης των ουσιαστικών και δικονομικών κανόνων. Ωστόσο, ο σεβασμός του εθνικού δικαίου δεν είναι

αρκετός: το άρθρο 5 §1 απαιτεί επίσης κάθε στέρηση της ελευθερίας να είναι σύμφωνη με τον σκοπό της προστασίας του ατόμου κατά της αυθαιρεσίας (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, προαναφερθείσα *Winterwerp κατά Κάτω Χωρών*, § 37, προαναφερθείσα *Amuur κατά Γαλλίας*, §50, και *Witold Litwa κατά Πολωνίας*, αρ. 26629/95, §75, CEDH 2000-III). Καμία αυθαίρετη κράτηση δεν μπορεί να είναι σύμφωνη με το άρθρο 5 §1. Στο πλαίσιο αυτό η έννοια του «αυθαίρετου» υπερβαίνει την μη συμμόρφωση με το εθνικό δίκαιο. Συνεπώς, η στέρηση της ελευθερίας μπορεί να είναι «κανονική» σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ενώ συγχρόνως μπορεί να είναι αυθαίρετη και επομένως αντίθετη με την Σύμβαση (*Mooren κατά Γερμανίας* [GC], αρ. 11364/03, §77, CEDH 2009-...).

105. Έτσι το Δικαστήριο πρέπει να διαβεβαιωθεί ότι ένα εθνικό δίκαιο είναι το ίδιο σύμφωνο προς την Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένων των γενικών αρχών που διατυπώνονται στην Σύμβαση ή αυτών που συνεπάγονται από αυτήν. Στο τελευταίο αυτό σημείο, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι όταν πρόκειται για στέρηση ελευθερίας, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ικανοποιείται η γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου. Συνεπώς, είναι σημαντικό οι προϋποθέσεις στέρησης της ελευθερίας με βάση το εθνικό δίκαιο να είναι καθορισμένες με σαφήνεια και ο ίδιος ο νόμος να μπορεί να προβλεφθεί στην εφαρμογή του, έτσι ώστε να πληρείται το κριτήριο της «νομιμότητας» που ορίζει η Σύμβαση, η οποία απαιτεί κάθε νόμος να είναι επαρκώς ακριβής για να επιτρέπει στον πολίτη – εν ανάγκη με την βοήθεια διαφωτιστικών συμβουλών- να προβλέψει, σε εύλογο βαθμό υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης, τις συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από μια συγκεκριμένη πράξη (*Baranowski κατά Πολωνίας*, αρ. 28358/95, § 50-52 CEDH 2000-III).

106. Από τη νομολογία σχετικά με το άρθρο 5 §1 στ) προκύπτει ότι για να μην καταλογιστεί ως αυθαίρετη, η εφαρμογή παρόμοιου μέτρου κράτησης πρέπει να γίνεται καλόπιστα. Επίσης πρέπει να συνδέεται στενά με τον σκοπό που έχει ως αντικείμενο να εμποδιστεί ένα άτομο να εισέλθει παράνομα στον έδαφος. Επιπλέον, οι χώροι και οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλοι. Τέλος, η διάρκεια της κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει την εύλογη προθεσμία που είναι απαραίτητη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (προαναφερθείσα *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], §74).

107. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η στέρηση της ελευθερίας του προσφεύγοντα είχε θεμελιωθεί στο άρθρο 76 του Νόμου

υπ' αρ. 3386/2005 και είχε σκοπό να εξασφαλιστεί η δυνατότητα να γίνει η απέλασή του. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει στο σημείο αυτό ότι το άρθρο 5 §1 στ) δεν απαιτεί η κράτηση ενός ατόμου κατά του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απέλασης να θεωρείται ως εύλογα απαραίτητη, παραδείγματος χάριν για να εμποδιστεί ο ενδιαφερόμενος να διαπράξει ένα αδίκημα ή να δραπετεύσει (βλ. προαναφερθείσα *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §112). Επίσης, η διάρκεια της κράτησης του προσφεύγοντα, δηλαδή δύο ημέρες, δεν μπορούσε κατ' αρχήν να θεωρηθεί ως μη εύλογη προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός.

108. Παρόλα αυτά στην υπό κρίση υπόθεση, η απόφαση της θέσης υπό κράτηση του προσφεύγοντα φαίνεται να είναι αποτέλεσμα της αυτόματης εφαρμογής του άρθρου 76 του Νόμου υπ' αρ. 3386/2005 χωρίς να εξεταστεί η ιδιαίτερη κατάστασή του ως ασυνόδευτου ανηλίκου. Το Δικαστήριο σημειώνει στο σημείο αυτό ότι το άρθρο 3 της Σύμβασης σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού της 20^{ης} Νοεμβρίου 1989 προβλέπει ότι το απώτερο συμφέρον του παιδιού πρέπει να είναι κυρίαρχη φροντίδα, μεταξύ άλλων, των διοικητικών αρχών σε όλες τις αποφάσεις που τα αφορούν. Επίσης, το άρθρο 37 της ίδιας Σύμβασης προβλέπει ότι η θέση ενός παιδιού υπό κράτηση δεν μπορεί να είναι παρά μέτρο έσχατης ανάγκης (βλ. ανωτέρω παρ. 33). Επίσης, το Προεδρικό Διάταγμα αρ. 220/2007 με το οποίο μεταφέρθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία υπ' αρ. 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα Κράτη Μέλη προβλέπει επίσης ότι το απώτερο συμφέρον του παιδιού αποτελεί κυρίαρχη φροντίδα για τα Κράτη Μέλη (βλ. ανωτέρω παρ.25). Τέλος το Δικαστήριο σημειώνει ότι, στα πλαίσια της νομολογίας του σχετικά με το άρθρο 8 της Σύμβασης και την προστασία της οικογενειακής ζωής, έχει ήδη κάνει δεκτό ότι υπάρχει τώρα μια ευρεία συναίνεση- συμπεριλαμβανομένου του διεθνούς δικαίου- γύρω από την ιδέα ότι σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, πρέπει να υπερισχύει το απώτερο συμφέρον τους (*neulinger et Shuruk κατά Ελβετίας* [GC], αρ. 41615/07, § 135, 6 Ιουλίου 2010).

109. Όμως, στην υπό κρίση υπόθεση, διατάσσοντας την κράτηση του προσφεύγοντα οι Εθνικές αρχές δεν εξέτασαν καθόλου το θέμα του απώτερου συμφέροντός του ως ανηλίκου. Επίσης, δεν ερεύνησαν αν η τοποίτηση του προσφεύγοντα στο Κέντρο Κράτησης της Παγανής ήταν μέτρο έσχατης ανάγκης και αν μπορούσαν να την αντικαταστήσουν με άλλο μέτρο λιγότερο ριζικό προκειμένου να διασφαλιστεί η απέλασή του. Τα

στοιχεία αυτά προκαλούν αμφιβολίες στο Δικαστήριο, όσον αφορά την ακλή πίστη των αρχών κατά την εφαρμογή της κράτησης.

110. Αυτό ενισχύεται από το ότι, όπως το διαπίστωσε το Δικαστήριο στο πλαίσιο του άρθρου 3 της Σύμβασης, οι συνθήκες κράτησης στο Κέντρο της Παγανής, ιδίως όσον αφορά την φιλοξενία, την υγιεινή και την υποδομή ήταν τόσο άσχημες που προσβάλλανε την ίδια την έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Μετά τα ανωτέρω, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η κράτηση του προσφεύγοντα δεν ήταν «κανονική» υπό την έννοια του άρθρου 5 §1 στ) της Σύμβασης και υπήρξε παραβίαση της διάταξης αυτής.

2. Ως προς το άρθρο 5 §§ 2 και 4 της Σύμβασης.

α) Θέσεις των διαδίκων

111. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων, με βάση το άρθρο 76 §2 του Νόμου υπ' αρ. 3386/2005, μπορούσε να καταθέσει αντιρρήσεις εν όψει της υιοθέτησης της διοικητικής πράξης που διατάσσει την απέλασή του. Επίσης, η Κυβέρνηση επικαλείται το άρθρο 76 §3 του ίδιου Νόμου που επέτρεπε στον προσφεύγοντα να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησής του μέσω αντιρρήσεων που προβάλλονται ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου. Υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων είχε την δυνατότητα να ζητήσει και να πετύχει το ευεργέτημα της δικαστικής συνδρομής.

112. Ο προσφεύγων απαντά ότι ο Νόμος υπ' αρ. 3386/2005 δεν προβλέπει μια προσφυγή που μπορεί πραγματικά να χαρακτηριστεί ως πραγματική αφού από το νόμο δεν προκύπτει ότι αυτή επιτρέπει σε κάποιον να αμφισβητήσει τη νομιμότητα μιας κράτησης ενόψει απέλασης. Επίσης, υπενθυμίζει ότι οι εθνικές αρχές τον είχαν καταχωρήσει ως συνοδευόμενο ανήλικο πράγμα που στην πράξη σημαίνει ότι κάθε δυνατότητα για άσκηση των προσφυγών που πρόβλεπε το δίκαιο του είχε αφαιρεθεί. Πράγματι, οι εν λόγω προσφυγές έπρεπε να ασκηθούν από ένα κηδεμόνα που, στην προκειμένη περίπτωση, δεν υπήρχε.

β) Κρίση του Δικαστηρίου

113. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια της «lawfulness» («κανονικότητας», «νομιμότητα») πρέπει να έχει την ίδια έννοια στην παράγραφο 4 του άρθρου 5 με την παράγραφο 1, έτσι ώστε ένα άτομο που κρατείται να έχει το δικαίωμα να ελεγχθεί η κράτησή του υπό το πρίσμα όχι

μόνο του εθνικού δικαίου, αλλά επίσης της Σύμβασης, των γενικών αρχών που θεσπίζει και του σκοπού των περιορισμών που επιτρέπει η παράγραφος 1. Το άρθρο 5 §4 δεν εγγυάται το δικαίωμα σε δικαστικό έλεγχο τέτοιας εμπέλειας που να εξουσιοδοτεί το Δικαστήριο να υποκαταστήσει στις συνολικές πλευρές της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των συλλογισμών καθαρής σκοπιμότητας, την δική του εκτίμηση έναντι της εκτίμησης της αρχής από την οποία εκδίδεται η απόφαση. Ούτε θέλει έλεγχο τόσο ευρύ που να εκτείνεται σε κάθε μία από τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την κανονικότητα της κράτησης ενός ατόμου σύμφωνα με την παράγραφο 1 (προαναφερθείσα, *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 127, *Dougoz κατά Ελλάδα*, αρ. 40907/98, § 61, CEDH 2001-II).

114. Το Δικαστήριο παρατηρεί, εξ αρχής, ότι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί για το θέμα της αποτελεσματικότητας του δικαστικού ελέγχου σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο της κράτησης ατόμων εν όψει της διοικητικής τους απέλασης (βλ. τις προαναφερθείσες αποφάσεις *S.D. κατά Ελλάδα*, *Tabesh κατά Ελλάδα* και *A.A. κατά Ελλάδα*, αρ. 12186/08, 22 Ιουλίου 2010). Θεωρεί σκόπιμο να συνοψίσει τους συλλογισμούς επ' ευκαιρία της παρούσας υπόθεσης που εγείρει θέματα παρόμοια ως προς το άρθρο 5 §4 της Σύμβασης.

115. Γενικά, το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει τις ανεπάρκειες του εθνικού δικαίου ως προς την αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου της κράτησης ενόψει της απέλασης και συμπέρανε ότι δεν μπορούσαν να συμβιβαστούν με τις απαιτήσεις του άρθρου 5 §4 (βλ. προαναφερθείσα *A.A. κατά Ελλάδα*, §71).

116. Ειδικότερα, όσον αφορά τις προσφυγές που προβλέπονται από το άρθρο 76 του Νόμου υπ' αρ. 3386/2005, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η δεύτερη παράγραφος της διάταξης αυτής δίνει την δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να καταθέσει αντιρρήσεις εν όψει της λήψης τη διοικητικής πράξης που διατάσσει την απέλασή του. Όμως, η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η εν λόγω προσφυγή μπορεί έτσι να αναφέρεται σε άλλα θέματα πλην εκείνου της απέλασης.

117. Όσον αφορά την τρίτη παράγραφο του άρθρου 76 του Νόμου υπ' αρ. 3386/2005, το Δικαστήριο διαπίστωσε ήδη ότι η προσφυγή μέσω των αντιρρήσεων που μπορεί να ασκήσει ένας κρατούμενος κατά της απόφασης που διατάσσει την κράτηση δεν δίνει ρητά στον δικαστή την εξουσία να εξετάσει τη νομιμότητα της απέλασης που αποτελεί, εν προκειμένω στο

ελληνικό δίκαιο, τη νομική βάση της κράτησης. Το άρθρο 76 §4, όπως είναι διατυπωμένο, επιτρέπει στα Δικαστήρια να εξετάσουν την απόφαση της κράτησης μόνο στο πεδίο του κινδύνου δραπέτευσης ή του κινδύνου για την δημόσια τάξη (προαναφερθείσα *A.A. κατά Ελλάδα*, §73, προαναφερθείσα *Tabesh κατά Ελλάδα* §62, προαναφερθείσα *S.D. κατά Ελλάδα*, §73). Το Δικαστήριο αναγνώρισε επίσης στο σημείο αυτό την ύπαρξη ορισμένων πρόσφατων δικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν σε πρώτο βαθμό και οι οποίες δέχονται ότι τα διοικητικά δικαστήρια εξετάζουν τη νομιμότητα της κράτησης ενός αλλοδαπού, και αν την θεωρούν παράνομη για οποιοδήποτε λόγο, διατάσσουν την απόλυσή του. Ωστόσο, θεώρησε ότι η ύπαρξη ορισμένων δικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν σε πρώτο βαθμό δεν αρκεί για να εξαφανιστεί ο διαφορούμενος χαρακτήρας των όρων του νόμου υπ' αρ. 3386/2005 επί του θέματος (προαναφερθείσα *A.A. κατά Ελλάδα*, §75).

118. Όσον αφορά της αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας τάξης, που προβλέπεται από το άρθρο 77 του Νόμου υπ'αρ. 3386/2005, το Δικαστήριο σημειώνει ότι πρόκειται για ενδικοφανή προσφυγή, η άσκηση της οποίας είναι προϋπόθεση για την ενδεχόμενη προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια με αίτηση ακύρωσης κατά του διατάγματος απέλασης. Το Δικαστήριο έχει ήδη υπογραμμίσει τις δυσκολίες που θέτει η εν λόγω προσφυγή. Πράγματι, δεν μπορεί παρά να αναφέρεται μόνο στο θέμα της απέλασης, και όχι στο θέμα της κράτησης (προαναφερθείσα *A.A. κατά Ελλάδα*, §72).

119. Επίσης, το Δικαστήριο έχει ήδη υπενθυμίσει την μεγάλη διάρκεια της διαδικασίας που ακολουθεί κανονικά την άσκηση μιας αίτησης ακυρώσεως και μια αίτηση αναστολής κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων. Επιπλέον, οι προσφυγές αυτές δεν συνεπάγονται την άρση του μέτρου κράτησης (βλ. προαναφερθείσα *Tabesh κατά Ελλάδα*, §62, και προαναφερθείσα *S.D. κατά Ελλάδα*, §74).

120. Τέλος, το Δικαστήριο πρέπει επίσης να εξετάσει τα ιδιαίτερα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης για να εκτιμήσει την αποτελεσματικότητα των προαναφερθεισών προσφυγών. Παραπέμπει για τον σκοπό αυτό στους συλλογισμούς του κατά την εξέταση της αιτίας σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο παρατηρεί ιδίως ότι ο προσφεύγων δεν μπορούσε στην πράξη να επικοινωνήσει με κανένα δικηγόρο. Επίσης, είχε λάβει ένα ενημερωτικό φυλλάδιο ως προς ορισμένες διαθέσιμες προσφυγές, το οποίο ήταν διατυπωμένο σε γλώσσα που του ήταν

κατ' αρχήν ακατανόητη. Πράγματι, το εν λόγω έγγραφο ήταν διατυπωμένο στα αραβικά, και όπως προκύπτει από τον φάκελο, η μητρική γλώσσα του προσφεύγοντα ήταν τα περσικά (φαρσί). Το Δικαστήριο σημειώνει στο σημείο αυτό ότι κατά την μεταγενέστερη καταχώρηση της αίτησής του για πολιτικό άσυλο, αναφέρθηκε στο πρακτικό ότι η συνέντευξη με τον προσφεύγοντα έγινε στην γλώσσα φαρσί. Επίσης, ο προσφεύγων είχε καταχωρηθεί ως ανήλικος συνοδευόμενος, ενώ ήταν χωρίς κηδεμόνα που να μπορεί να ενεργήσει ως νόμιμος εκπρόσωπός του. Επομένως, ακόμα και αν υποθεθεί ότι οι εν λόγω προσφυγές ήταν πραγματικές, το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται πώς ο προσφεύγων θα μπορούσε να τις ασκήσει.

121. Μετά τα ανωτέρω, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 §4 της Σύμβασης.

Επίσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η κύρια αιτίαση του προσφεύγοντα, υπό το πρίσμα του άρθρου 5 §2 της Σύμβασης, αφορά όχι το ότι δεν καταλάβαινε τους λόγους της σύλληψης του ή της κράτησής του, αλλά το ότι δεν καταλάβαινε το περιεχόμενο του φυλλαδίου σχετικά με τα δικαιώματά του. Με δεδομένο το συμπέρασμα του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 5 §4 της Σύμβασης, το Δικαστήριο δεν θεωρεί απαραίτητο να αποφανθεί χωριστά υπό το πρίσμα του άρθρου 5 §2 της Σύμβασης.

III. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

122. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης ,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ηθική βλάβη

123. Ο προσφεύγων ζητά 15.000 € για την ηθική βλάβη που υπέστη. Καλεί το Δικαστήριο να λάβει υπόψη του την βαρύτητα των επικαλούμενων παραβιάσεων της Σύμβασης και ιδίως των απάνθρωπων και εξευτελιστικών συνθηκών κάτω από τις οποίες κρατήθηκε και τον φόβο και

το άγχος που έζησε τόσο κατά την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας του όσο και μετά την απελευθέρωσή του.

124. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το ζητούμενο ποσό είναι υπερβολικό και ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα αποτελούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Θεωρεί ότι το επιδικασθέν στον προσφεύγοντα ποσό δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις 5.000 €.

125. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων υπέστη ηθική βλάβη, λόγω ιδίως της ταπείνωσης και της απογοήτευσης που του προκάλεσε η παραβίαση των δικαιωμάτων του που κατοχυρώνονται από τα άρθρα 3, 13, 5 §1 και 4 της Σύμβασης. Η ηθική βλάβη δεν αποζημιώνεται επαρκώς από τις διαπιστώσεις της παραβίασης. Αποφαινόμενο με δικαιοσύνη, το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικάσει στον προσφεύγοντα ολόκληρο το ποσό που ζητά, δηλαδή 15.000 € για ηθική βλάβη, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος για το λόγο αυτό.

B, Έξοδα και δικαστική δαπάνη

126. Ο προσφεύγων ζητά επίσης 1.000 € για έξοδα και δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, πέρα από την δικαστική συνδρομή των 850 € που έλαβε ήδη από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Δεν προσκομίζει τιμολόγιο ή απόδειξη παροχής υπηρεσιών.

127. Η Κυβέρνηση δηλώνει έτοιμη να καταβάλει το ποσό των 500 €.

128. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης με βάση το άρθρο 41 προϋποθέτει ότι αυτά έχουν αποδειχθεί ως πραγματικά, αναγκαία και επιπλέον εύλογα ως προς το ύψος τους. Επίσης, τα δικαστικά έξοδα δεν μπορούν να εισπραχτούν παρά στον βαθμό που αναφέρονται στην διαπιστωθείσα παραβίαση (*Beyler κατά Ιταλίας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], αρ. 33202/96, §27, 28 Μαΐου 2002). Αποφαινόμενο με δικαιοσύνη και λαμβάνοντας υπόψη την ποιότητα και τον όγκο των παρατηρήσεων του προσφεύγοντα, το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να του χορηγήσει, πέρα από την δικαστική συνδρομή που του έχει ήδη καταβληθεί, το αιτούμενο ποσό ολόκληρο, δηλαδή 1.000 € για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

129. Το Δικαστήριο κρίνει σωστό να υπολογίσει το ύψος των τόκων υπερημερίας με βάση το επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

- 1) *Συνεκδικάζει με την ουσία* της υπόθεσης την ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με την μη εξάντληση των εθνικών ένιδκων μέσων και την απορρίπτει,
- 2) *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή,
- 3) *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 λόγω των συνθηκών κράτησης στο Κέντρο κράτησης της Παγανής και λόγω των παραλείψεων των αρχών ως προς την περίοδο που ακολούθησε μετά την απόλυση του προσφεύγοντα,
- 4) *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης ως προς της αιτίαση σχετικά με τις συνθήκες κράτησης,
- 5) *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 §1 της Σύμβασης,
- 6) *Αποφαίνεται* ότι δεν είναι απαραίτητο να αποφανθεί χωριστά ως προς την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 5 §2 της Σύμβασης,
- 7) *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 §4 της Σύμβασης,
- 8) *Αποφαίνεται ότι*
 - α) ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος πρέπει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από την ημέρα που η απόφαση θα γίνει οριστική, σύμφωνα με το άρθρο 44 §2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:
 - i) 15.000 € (δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ) συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος για ηθική βλάβη
 - ii) 1.000 € (χίλια ευρώ), συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα, για έξοδα και δικαστική δαπάνη,
 - β) ότι από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξάνεται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού

δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

Συντάχθηκε στα γαλλικά, στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 5 Απριλίου 2011, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

Soren Nielsen
Γραμματέας

Nina Vajic
Πρόεδρος